Nr. 3 (81) • Casa de Creație a Republicii Moldova • martie 2018

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ŞI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

ISSN 1857-4424

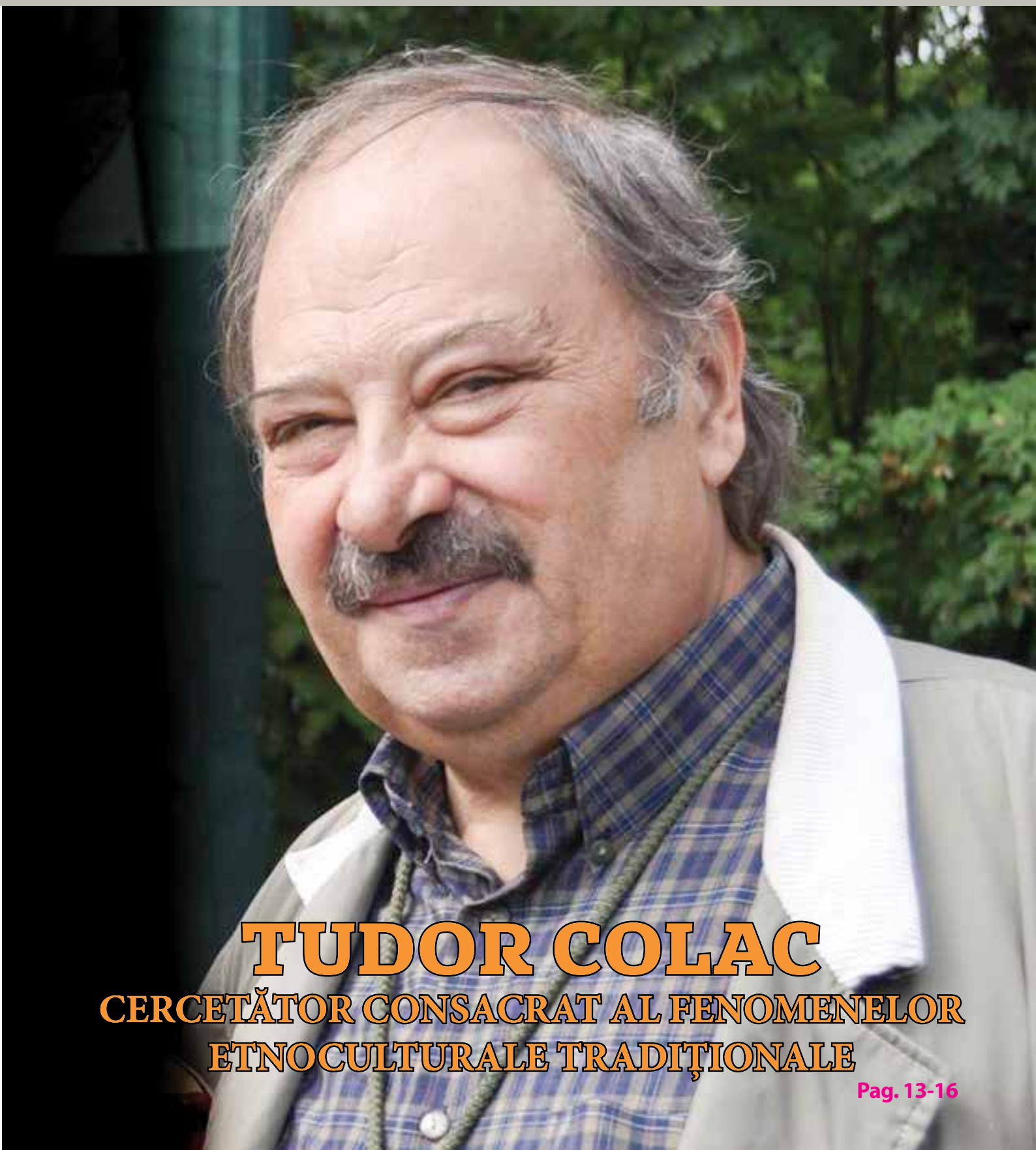

TUDOR COLAC

CERCETĂTOR CONSACRAT AL FENOMENELOR ETNOCULTURALE TRADIȚIONALE

Pag. 13-16

Sumar

OLESEA GÂRLEA
Tradiții, superstiții, poezii și evenimente culturale desfășurate în cinstea Mărțișorului în Republica Moldova (și diaspora) 1

ION DORU
Concert de zile mari, la Cucoara 5

SILVIA ZAPOROJAN
Mihai Eminescu – omul deplin al culturii române 6

CRISTINA BOTNARENCO
Educarea copiilor prin arta coregrafică 7

GALINA MORARU
Vasile Romanciuc – poet al firescului și al candorii 8

CRISTINA OANCEA
Pasiunea pentru lectură 8

ANDRIANA NACU
Datini la o șezătoare de iarnă 9

GALINA GÎRJĂV
Balul gospodarilor 10

ANA PRODAN
Grigore Vieru – om de excepție, mare poet 11

NINA ȘVITCHII
„Grigore Vieru – poet al neamului” 11

ANATOL EREMIA
Destinul cuvintelor – 20. Toponimia – graiul pământului 12

MARIANA COCIERU
Tudor Colac, cercetător consacrat al fenomenelor etnoculturale tradiționale 13

DUMITRU PĂSAT
Înflăcărat patriot al neamului românesc 19

CRISTINA ZAHARIA
Șezătoare literară „Sfătosule bunic din Humulești” 20

MARINA GANEA
Mihail Berezovschi – lumina artei religioase, aprinsă la Căplani 21

MARICICA TARPAN
Biblioteca – un balsam de vindecare a singurătății și bătrâneții 22

MARIA SCOARȚĂ
Împreună pentru comunitate 23

ALEXANDRA ROȘCA
Femeia – trandafir ceresc 24

Actul Unirii, votat de Sfatul Țării la 27 martie 1918.

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, *redactor-șef*

dr. Varvara Buzilă, *Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală*

dr. hab. Victor Ghilaș, *AȘM*

dr. Mariana Cocieru, *AȘM*

Veta Ghimpu-Munteanu, *Teleradio-Moldova*

Veronica Caraulan, *Direcția Cultură mun. Bălți*

Gheorghe Nicolaescu, *Cabinetul metodic al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării*

SOCIETATEA CULTURALĂ

Casa de Creație a Republicii Moldova

ISSN 1857-4424

Proiectul ***„Realități Culturale“***

APARE CU SUPORTUL INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

Tel. redacție: (022) 20-25-55, 20-25-53
Fax: 20-25-55
Mob.: 069 39 24 98 (P. Popa, redactor-șef)

E-mail: casadecreatie@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, of. 338, 324

Dr. **OLESEA GÂRLEA**,
Institutul de Filologie, AȘM

Tradiții, superstiții, poezii și evenimente culturale desfășurate în cinstea Mărțișorului în Republica Moldova (și diaspora)

„Fără tradiții, adică fără suflet național,
nici o civilizație nu este posibilă"
Gustav Le Bon

Sărbătoarea consacrată *Mărțișorului* se defășoară anual în diferite țări precum România, Serbia, Bulgaria, Macedonia, Republica Moldova, Muntenegru și părți din Albania sau Grecia. Vechimea acestei datini de peste 8000 de ani este o dovadă certă că fantezia de secole a popoarelor ce-și trag originea de la strămoșii comuni ai triburilor tracice, musteşte de șiraguri de legende și superstiții necesare reactualizărilor. Prima atestare documentară a mărțișorului o găsitm în *Condica limbii românești* semnată de cărturarul Iordache Golescu (1832).

Mărțișorul este „simbol al vieții reîntinerite pe pământ" [1], „simbol al naturii ce se trezește din somnul moleșitor de iarnă (...) o suavă metaforă a primăverii înseși, a tinereții, frumuseții și optimismului [2] și este purtat în scopuri apotropaice și augurale.

Obiceiurile și tradițiile dedicate Mărțișorului în Republica Moldova au fost culese și studiate de către folcloriștii Nicolae Băieșu (dr. hab. în filologie, prof. univ.) și Efim Junghietu (dr. în filologie), ambii cercetători științifici în cadrul Sectorului de folclor al Academiei de Științe a Moldovei. Primul autor este coordonator și prefațator al unei lucrări *Ți-am adus un mărțișor* (Chișinău: Lumina, 1969, 65 p.) în care sunt incluse legende despre mărțișor și baba Odochia culese din satele Republicii Moldova și câteva poezii la aceeași tematică ale scriitorilor din spațiul dintre Nistru și Prut. Majoritatea legendelor culese de folcloriștii amintiți mai sus cu referire la podoaba roșie-albă sunt o combinație dintre tipul de legendă etiologică și cea mitologică. Amintim că *Dicționarul*

literaturii române de la origini până la 1900 ne oferă 4 tipuri de legende: etiologică, mitologică, religioasă și istorică. Primul tip, cel mai amplu este o suită de povestiri „legate de floră și faună, de viața omului, de toponimie și antroponimie", cel de al doilea tip cuprinde istorisiri despre „destin, subiecte legate de spiritele naturii, apelor, munților, văzduhului, metamorfozei și apariției miraculoase" [3, p. 509]. Legendele mixte (etiologică-mitologică) despre mărțișor pot fi categorisite în:

1. Legende despre rivalitatea dintre Ghiocel și Brânduşă;
2. Legende despre lupta dintre zâna Iarnă și zâna Primăvară (sau oricare zână bună) pentru protejarea Ghiocelului;
3. Legende despre Făt-Frumos rănit în lupta cu Zmeul pentru eliberarea din captivitate a Primăverii sau a Soarelui;
4. Legende despre confruntarea dintre baba Odochia și zâna Primăvară;
5. Legende despre Mărțișor (fiul babei Odochia) și atitudinea ostilă față de noră;
6. Legende despre Mart-Vodă care o pedepsește cu ger pe baba Odochia și cele 12 capre ale sale, aceasta fiind salvată de April-Vodă.

Efim Junghietu a cercetat obiceiurile din satele din împrejurimile Orheiului și ale altor regiuni. Folcloristul a prezentat următoarele specificări referitoare la mărțișor. În satul Trebujeni această podoabă e atârnată de un pom: „cum e copacul așa va fi mirele. Dacă copacul e tânăr, drept și înalt, așa va fi și mirele". În satul Izvoare fetele poartă în piept ghiocei vii. La Brăviceni, mărțișorul înseamnă dorința fetelor și nevestelor de „a fi albe și rumene ca aceste podoabe". La Telești, fetele invocau sosirea primăverii prin decorarea „caierului de lână din furcă, făcând-o să semene cu un pom înflorit". În satul Bârnova fetele agață mărțișoarele de ramurile unui vișin „sa fie obrajii rumeni ca și vișinile". În satul Step-Soci există o legendă care

explică de ce mărțișoarele se leagă la mână: „Se zice că zânele spălau vasele la mare, iar una din ele și-a rănit un deget într-o scoică, o altă zână i-a legat degetul rănit cu o fundiță albă, de atunci fetele poartă la mână două fire de ață albă și roșie” [2].

Folcloristul Nicolae Băieșu a actualizat informații despre obiceiul moldovenilor de a lega în fața casei (odată cu sosirea primăverii) un „brâu roșu, o basma, ori o bucată de materie roșie (...) Femeile credeau că mărțișoarele îi vor feri pe copii de diferite boli și de alte nenorociri” [4]. Portul mărțișorului la piept vine și din apariția uni șir de superstiții că această podoabă e capabilă să alunge timpul rău, să asigure sănătate oamenilor și animalelor, să sporească fertilitatea pământului. Nicolae Băieșu și Efim Junghietu consemnează și datina veche de a arunca mărțișorul „împreună cu bulgări de pământ, înspre păsările, ce se întorceau din țările calde, zicând: „Na-vă negruțe, / Și dați-mi albețe!” [5]; „Na barză, na /Na negreață, / Dă-mi albeață” sau „Na, barză, na, / Na alb și negru, / Să ne dai unul roșu, / Să ne vie cu poamă, / Cu vin, cu must. / Să ne fim sănătoși și bucuroși!” [6].

Denumirile populare ale mărțișorului sunt *marț*, *mărțuș* și *mărțiguș*. Un alt obicei se referă la superstiția mamelor de a lega mărțișoare la gâtul, mâinile și picioarele copiilor pentru a fi feriți de deochi, a avea parte de noroc, fericire și sănătate. În popor se crede că 1 martie înseamnă „înnoirea anului și a întregii firi, fiindcă din acea zi zeul Marte alunga iarna și descoperea de sub omăt gingașe florile” [5]. Zeul Marte este o divinitate veche romană, care apare sub trei aspecte: „ca zeu al războiului era numit *Gradivus*, ca divinitate ocrotitoare a muncii câmpului (și a animalelor n. n.) era numit *Silvanus* (...) în raportul său cu statul era numit *Quirinus*” [7, p. 527]. În literatura antică zeul Marte este protagonistul poveștii de dragoste cu zeița Venus.

Culoarea roșie a mărțișorului simbolizează putere, sănătate, iar cea albă frumusețe, fericire, curățenie fizică și morală, forță.

În Republica Moldova se păstrează și superstiția fetelor de a lega mărțișoare la un trandafir, pentru ca fețele lor să fie ca petalele acestei flori, mărțișoarele se legau și la coarnele vitelor „să sporească cirezile” [8]. Se crede de asemenea că cei care vor purta mărțișoare „nu vor fi arși de soare pe timpul verii, vor fi sănătoși și frumoși ca florile, plăcuți drăgăstoși și norocoși, feriți de boli și de deochi” [9]. Mărțișorul era purtat în trecut împreună cu monezi de argint sau pietricele, rotunjimea banului fiind asociată cu soarele.

În spațiul dintre Nistru și Prut mărțișoarele sunt purtate de toți oamenii (indiferent de vârstă și sex) pe parcursul întregii luni martie. Anual are loc tradiționalul Festival Internațional de Muzică „Mărțișor”, care în 2017 a ajuns la cea de a 51-a ediție și s-a desfășurat în perioada 1-10 martie. Pe 2 martie la Palatul național „Nicolae Sulac” a evoluat orchestra de cameră „Virtuozii Moscovei”, iar pe 3 martie a susținut un concert cântărețul britanic Chris Norman, pe 4 martie a evoluat orchestra Națională de Muzică Populară „Lăutarii”, pe 5 martie a evoluat formația „3rei Sud Est”, pe 7 martie a concertat formația „Holograf”, iar pe 8 martie a avut loc concertul „Atât de fragedă” susținut de Alex Calancea Band și prietenii lor, pe 9 martie a avut loc spectacolul etno-folcloric „Cantec, joc și voie bună” care a fost consacrat minorităților din Republica Moldova (ruși, bulgari, găgăuzi, evrei, rromi), în cadrul căruia au evoluat diferite ansambluri și colective din orașele Chișinău, Taraclia, Comrat, spectacolul de încheiere de la 10 martie a fost susținut de fromația „Noroc” care în 2017 a împlinit 50 de ani de la fondare.

Filarmonica Națională „S. Lunchevici” a prezentat nouă concerte în cadrul festivalului. Pe 2 martie în scenă au urcat soliștii: Alexandra Conunova, Tatiana Costiuc, Mariela Guarnera, Edoardo Guarnera, sub bagheta dirijorului Mihail Agafiță. Spectacolul de muzică și jazz, cu participarea „Jazz-Orchestra AMTAP”, Jazz Band „The Ambassadors” din Statele Unite, s-a desfășurat pe 3 martie. Pe 5 martie a avut loc con-

certul vocal simfonic cu participarea Orchestrei Simfonice a Filarmonicii, dirijor: Mihail Agafiță. În aceeași zi a fost susținut și un recital de pian cu Ovidiu Pârjol din România. Formația „Folk Reverse” și-a bucurat fanii cu un concert pe data de 6 martie. Tot la Filarmonică, pe 7 martie a avut loc teatrul umbrelor, cu spectacolul „O poveste eternă”, iar pe 8 martie Iurie Sadovnic a susținut concertul „Basarabia Folk”.

Sala cu Orgă a prezentat două

concerte la Chișinău, iar restul în teritoriu. În capitală, pe 4 martie melomanii l-au admirat pe Tadeusz Domanowski la pian, cu Orchestra Națională de Cameră, dirijoare: Monica Wolinska. Pe 10 martie a evoluat dirijorul italian Leonardo Quadrini cu Orchestra Națională de Cameră și Corul Național de Cameră din Moldova.

La teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu", în a doua zi de festival a fost prezentată opera chineză „Tianjin" din Beijing. Și în 2018 evenimentele consacrate Festivalului Internațional de Muzică „Mărțișor" se anunță a fi impresionante.

Conform statisticilor demografice, mai mult de un milion de cetățeni ai Republicii Moldova se află peste hotare, acest fapt a dus la celebrarea Mărțișorului și peste granițele Republicii Moldova în carul asociațiilor diasporale ale moldovenilor. Un exemplu concludent poate fi Festivalul „Mărțișor" 2011 de la Berlin sărbătorit de moldovenii din Berlin și moldovenii din Italia, care au reușit să organizeze „două concerte de proporții, cu o rezonanță enormă" [10] în care a evoluat formația folclorică „Plai" și grupul de dans „Busuioc" din orașul Torino. În fiece an se desfășoară la Chișinău Festivalul Internațional de Muzică „Mărțișor" care a fost inițiat în 1967 de către regretații

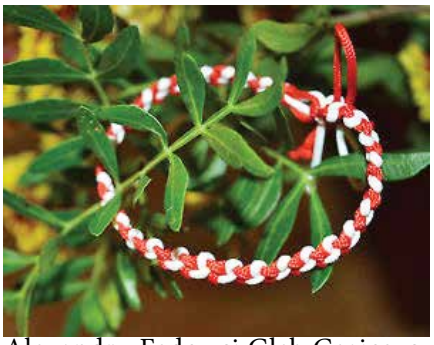

Alexandru Fedcu și Gleb Ceaicovski-Mureșanu. Evenimentul a reușit să devină de atunci „una dintre cele mai importante acțiuni culturale naționale de amploare, fiind mereu așteptată cu multă nerăbdare de către publicul meloman" [11] și care se desfășoară în cadrul diferitor instituții culturale: Palatul Național „Nicolae Sulac", Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici", Teatrul de Operă și Balet „Maria Bieșu". De-a lungul anilor la festivalul „Mărțișor" au evoluat interpreți și colective din diferite țări: SUA, Italia, Ucraina, Belarus, România, Polonia, Rusia, Lituania, Cehia, Bulgaria, Azerbaidjan, Turcia, Germania, China.

Începând cu anul 2003 Muzeul Național de Istorie a Moldovei organizează expoziția „Mărțișor". În cadrul acestui eveniment sunt expuse mărțișoare confecționate de copii de la grădinițe, elevi din școli, de la centrele de creație a copiilor, centre de recuperare pentru pensionari, copii cu dizabilități, adunând „persoane de diferite vârste" [12]. Tot aici sunt invitați meșteri populari ce organizează workshop-uri în care copii, părinții și alți vizitatori pot deprinde arta confecționării mărțișoarelor. Astăzi colecția de mărțișoare a muzeului însumează peste 5000 de exemplare de diferite forme: găitan, ghiocel, sferă, disc, con, cilindru, romb, mărțișoare antropomorfe și complexe.

La Chișinău, începând cu ultimele zile ale lunii februarie se organizează mici târguri de vânzare a mărțișoarelor, în special în fața Centrului Comercial „Gemenii" (situat în apropierea Pieței Marii Adunări Naționale), însă deseori se întinde între străzile Aleksandr Pușkin și Vlaicu Pârcălab. Se vând mărțișoare la Piața Centrală din Chișinău, dar și în alte sectoare ale capitalei. În instituțiile școlare și preșcolare se organizează expoziții de mărțișoare, iar în grădinițe (în mod special) matinee dedicate mărțișorului, mamelor și primăverii.

Săpăturile arheologice au scos la

iveală mărțișoare confecționate „sub forma unor pietricele de râu, vopsite în alb și roșu, ele erau atârnate pe ață și se purtau la gât” [6, p. 91], acestea datează de peste 8000 de ani. Mărțișorul a devenit protagonistul unor acorduri lirice ale poeților basarabeni. Oferim câteva crâmpeie:

Mărțișoare
de Grigore Vieru

Cine mi i-a prins la piept
tăman la inimă drept,
motocei,
mărunței
alb ca ghiocelul – unu,
altul roșu precum
căpșuna?!
Bate vânt de primăvară,
motocceii se-nfioară
Cling, cling, mărunței
sună numele-ți mereu,
pe care-l aud doar eu
Doi canafi, alb și
roșu,
Cling, cling, clopoței...
Să ne împletim,
frumoaso,
în iubire ca și ei.

Mărțișor
de Anatol Codru

Mărțișor porni pe-afară
Bucuros, că-i primăvară;
Dănțuind prin văi, pe coaste,
A lăsat o-ntreagă oaste:
Toporași și păpădii –
Bucurii pentru copii.
În șopronul lui Ghenuță
Plânge-ncet o săniuță:
„Mărțișorul e de vină,
Cine l-a poftit să vină?”

Alb cu roșu
de Iulian Filip

Alb cu roșu fac o floare,
Cea mai rară dintre flori,
Și i-o prind la piept mămicăi,
Mândră floare, mărțișor.

Dragă-mi este, scumpă tare
Mama, ca o floare sfântă.
Alb cu roșu – mărțișorul
Lângă inima ei cântă.

Fii, mămico, sănătoasă,
Că frumoasă ești mereu...
Lângă inima ta bună
Poartă mărțișorul meu.

O lucrare amplă Sub semnul Mărțișorului, al cărei coordonator științific este dna Varvara Buzilă, a fost gândită în contextul colaborării și înaintării în luna martie (2013) de către Republica Moldova, România, Bulgaria și Macedonia a dosarului transfrontalier „Practici culturale asociate zilei de 1 martie” pentru înscrierea în lista reprezentativă UNESCO a patrimoniului cultural imaterial al umanității. În articolul Practici culturale asociate mărțișorului în comunitățile din Republica Moldova dna Buzilă amintește despre obiceiul (înregistrat în unele localități) de a purta ață roșie pe degetul inelar, acesta din urmă fiind numit mărțișor, dar și despre mărțișorul tricolor „format dintr-un fir alb, unul roșu și altul verde” în satele Drepcăuți (raionul Briceni), Filipeni (raionul Leova), Lărguța (raionul Cantemir), Manta (raionul Cahul), Oziornoe (fostul sat Babele, raionul Izmail), dar și mărțișorul tricolor din „ață albă, roșie și neagră”, ața de culoare neagră fiind purtată în special de copiii mici, considerându-se că îi apără de forțe malefice. O altă practică se referă la plasarea mărțișorului sub o piatră, iar după o săptămână se investighează locul și se constată ce vietăți s-au adunat în jurul mărțișoarelor: „Dacă sunt gândaci, consideră că vor avea spor la vite cornute mari, iar dacă sunt furnici, socotesc că le va merge la oi”. În satele din Sud situate pe malul Prutului fetele poartă mărțișugul (mărțișorul târziu) până la Duminica Floriilor, iar apoi fac cunune în care pun sălcioara sfințită de la biserică și mărțișugul, după aceea le lasă să plutească pe o apă curgătoare. Se organizează o competiție între fete, considerându-se că mărțișugul din cununa ce le întrece pe celelalte e semn că fata se va căsători prima: „Ea este numită surată și invită celelalte fete la o masă de sărbătoare în ziua de Paști” [13, p. 15-16].

Firul răsucit al mărțișorului în nuanțele alb/roșu a fost interpretat ca diadă: „lupta vieții asupra morții, a sănătății asupra bolii” [14, p. 50], din perspectivă mitică firul (calea) este o axă ce determină existența și funcționarea lumii. Indiferent de forma și modul cum se poartă, de superstițiile și obiceiurile generate, astăzi mărțișorul înseamnă protecție, prosperitate, un nou ciclu al vieții (începutul primăverii), trecerea de la frig spre cald, succesiunea iarnă/ vară, întuneric/lumină, dragoste/ură, bine/rău, sănătate/boală. Albul imaculat al mărțișorului aduce puritate, frumusețe, sănătate, iar roșul purpuriu e semn al dragostei și norocului. Protejarea și valorificarea continuă a mărțișorului, obiceiurilor și simbolurilor sale, educarea tinerei generații în spiritul acestui patrimoniu e o dovadă certă a perenității tradiției.

Bibliografie

1. *Legenda mărțișorului*. În ziarul *Cultura,* 1966, 19 februarie, p.12.
2. Efim Junghietu. *Obiceiuri și legende de mărțișor*. În ziarul *Cultura*, 1 martie, 1969, p. 9.
3. *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*. Chișinău: Gunivas, 2002.
4. Nicolae Băieșu. *Mărțișorul și actualitatea lui*. În ziarul *Tinerimea Moldovei*, 26 februarie, 1967, p.2
5. Efim Junghietu, Nicolae Băieșu, *Mărțișoare.* În ziarul *Cultura Moldovei*, 1965, 28 februarie, Nr. 17, p. 4.
6. *De ce în zilele noastre s-a mai păstrat tradiția de a purta mărțișoare și ce semnificație are ea?* În: Ion Anton „De ce?” Enciclopedie pentru fete și băieți curioși, Chișinău: SilviusLibris, f. a.
7. Anna Ferrari. *Dicționar de mitologie greacă și romană*, București: Polirom, 2003.
8. Nicolae Băieșu. *Sărbătoarea mărțișorului în trecut și azi*. În ziarul *Viața satului*, 1972, 29 februarie, p. 4.
9. Ion Anton. *De ce purtăm la piept mărțișoare?* În ziarul *Florile dalbe*, 24 februarie, 2011, p. 1.
10. Angela Mutruc. *Festivalul „Mărțișor la Berlin – o colaborare între două asociații diasporale ale moldovenilor din Italia și din Germania*. În ziarul *Gazeta Basarabiei,* Chișinău, p. 4.
11. Vlad Mircos. *Festivalul internațional „Mărțișor” 2004*. În ziarul *Literatura și arta*, Nr. 12, 25 martie, 2004, p. 6.
12. Iurie Răileanu, Dumitru Pogorea. *Moldova „Sărbători și obiceiuri”*. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2013.
13. Coord. șt. Varvara Buzilă. *Sub semnul Mărțișorului.* Chișinău: Tipografia Bons Office SRL, 2015.
14. Ecaterina Deleu. *Mărțișorul – simbol etern al tinereții.* În ziarul *Flux*, 22 februarie 2009, ediția de vineri, p. 12.

Text și imagini: **ION DORU**

CONCERT DE ZILE MARI, LA CUCOARA

Conform tradiției străbune, cum e prima zi de martie, așa va fi toată primăvara. Iată că, grație străduințelor Secției raionale cultură Cahul, administrației locale și neobosiților lucrători ai Căminului cultural din comuna Cucoara, la acest început de primăvară aici s-a desfășurat cu succes ediția a 52-a a Festivalului Internațional de Muzică „Mărțișor”, cu participarea colectivelor artistice din zece localități cahulene. Oaspeților le-au fost prinse la piept mărțișoare, tot aici a fost vernisată o expoziție a mărțișoarelor. Evenimentul a fost deschis printr-un spectacol muzical-artistic al gazdelor – Formația folclorică „Cimbrișor” (conducător artistic Olga Boișteanu) asistați de Ansamblul „Cucorenii” (coregraf Gh. Săcăreanu), ce au vestit sosirea primăverii, profunda semnificație a legendei Mărțișorului, or, credinta populară spune că cine poartă mărțișor va fi sănătos și va avea noroc. Cei prezenți au fost salutați cu alese cuvinte de felicitare de către primara comunei, Tatiana Denisenco, parlamentara Aliona Goța, șefa Secției cultură, Svetlana Bulat.În trecut, a spus moderatoarea Rodica Cristian, mărțișorul era alcătuit din două fire de lână, unul alb și altul roșu sau negru, fire ce simbolizau cele două anotimpuri-surori. Acest șnuruleț era făcut de femei, care îl legau la gâtul și/sau la mâna copiilor. Mărțișorul ce vestea primăvara era purtat și de tineri și adulți, era legat și la coarnele vitelor sau la poarta grajdului, pentru a proteja gospodăria. În trecut, această zi era început de an, moment în care creștea nevoia oamenilor de a se proteja.Ulterior, de acest șnuruleț roșu cu alb a fost agățată o monedă de argint/aur, sau chiar un medalion, drept talisman. În unele regiuni mărțișorul se poartă cât durează zilele Babelor sau până la Florii, când se scoate și se agață într-un copac. Se crede că, dacă pomul va rodi, omul va avea noroc.

…Rând pe rând, urcă în scenă colectivele artistice – *Sălcioarele* din s. Burlacu (N. Nichiforeac), *Cimbrișor* din Vadul lui Isac (I. Nistor), *Sălcioara* din Taraclia de Salcie (L. Donea), *Cimpoieș* din Manta (V. Radu și I. Papana), *Bucuria* din s.Bucuria (Gh. Raicu), *Moștenitorii* din Baurci-Moldoveni (M. Roșca), *Roata norocului* din Andrușul de Sus (S. Nucă), *Dor strămoșesc* din Andrușul de Jos (I. Pralea), *Opincuța* din Zârnești (V. Filip), care au adus cu ei farmecul trezirii la viață a naturii, cântec, joc și voie bună, au conferit evenimentului o notă veselă, plină de bucurie, optimism, amor, speranță, dragoste curată ca și albul imaculat al ghiocelului, evoluarea lor fiind răsplătită cu aplauzele asistenței, iar în final – cu semne de gratitudine, cadouri din partea autorităților de nivelul I și II.

De menționat că, acum câțiva ani Căminul cultural din Cucoara a fost gazda unui Festival raional cu genericul *Florile dalbe*, aici anual se desfășoară o sărbătoare a tradițiilor și datinilor legate de sărbătoarea Sfântul Gheorghe.

SILVIA ZAPOROJAN, Biblioteca copii, or. Drochia

Mihai Eminescu – omul deplin al culturii române

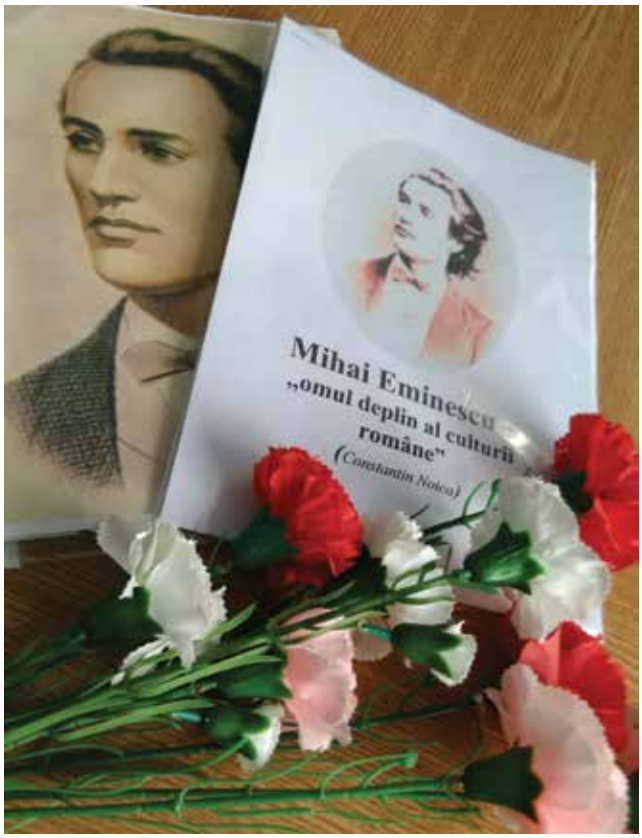

Sub acest generic a evoluat Ziua de naștere a marelui Eminescu în Gimnaziul „I. Creangă" din s. Țarigrad, raionul Drochia. La desfășurarea evenimentului și-a adus aportul dna Spinei Viorica, bibliotecară, care a pregătit o expoziție de carte la temă respectivă. A urmat un careu școlar, împodobit cu versuri și cântece pe versurile lui M. Eminescu, ghidat de profesoarele de limbă română dnele Grumeza Tatiana și Manea Victoria. Copii din clasele primare, ajutați de învățătoarele Albu Eugenia, Ciobanu Maria și Țurcanu Emilia, au venit cu un recital de poezie din cele mai cunoscute creații eminesciene. Alături le-au fost colaboratorii Bibliotecii copii Drochia, care i-a susținut în realizarea manifestației, apoi au organizat o filmotecă la care le-a propus copiilor spre vizionare „Luceafărul", opera de vârf a poetului, le-a vorbit despre marea prietenie a celor doi titani ai literaturii române M. Eminescu și I. Creangă. Activitatea a fost desfășurată în cadrul SMB „Caleidoscopul copiilor", responsabil IT fiind Maxim Ojovan, elev în clasa a VIII-a al instituției date.

A fost o zi cu mare emoții pozitive, care i-a apropiat pe copii și mai mult de marile valori ale culturii noastre românești.

CRISTINA BOTNARENCO, s. Baimaclia**,** Cantemir

Educarea copiilor prin arta coregrafică

Arta coregrafică mereu a atras atenția copiilor și părinților săi. Ea a devenit larg răspândită în grădinițele de copii, în ciclul primar și gimnazial, ba chiar și liceal. Specialitatea *Coreógrafie* în școlile de arte s-a reliefat prin practici promițătoare în educarea estetică a copiilor și adolescenților, la baza căreea este familiarizarea acestora cu arta coregrafică. Ea asigură o dezvoltare integrală a abilităților individuale a copilului sau adolescentului, din acest motiv trebuie să fie cât mai accesibil pentru copii frecventarea cercurilor și colectivelor de dans, chiar și școli de specialitate sau cu profil.

Copiii cu mare admirație și pasiune frecventează orele de dans pentru un timp suficient de lung, manifestă perseverență și diligență în acumulare de cunoștințe și abilități. Cu ajutorul unor instrumente specifice dansului, curiozității și interesul copilului, profesorii de coregrafie au posibilitatea să desfășoare o activitate instructiv-educativă minuțioasă ce dă posibilitate elevilor să se dezvolte armonios din fragedă copilărie până în adolescență sau tinerețe.

Disciplinele specifice artei coregrafice sunt un factor determinant în dezvoltarea personalității copilului, ele dau posibilitatea de autorealizare a fiecărui copil fără a impune dependență de careva standard asupra dinamicii și nivelului său de dezvoltare, luat ca urmare însăși procesul desăvârșirii și dezvoltării potențialului artistic. Acest proces constituie scopul și finalitatea educației coregrafice și devine punctul de pornire în perceperea disciplinelor coregrafice în învățământul formal, informal și nonformal.

Din punct de vedere psihologic ciclul primar este perioada favorabilă în dezvoltarea capacităților artistice. Deoarece la această vârstă copiii sunt foarte curioși, ei au o poftă nepotolită de cunoaștere a lumii înconjurătoare. Părinții încurajând curiozitatea lor, îi atrag în varietatea de activități, care contribuie la extinderea experienței copilului. Astfel acumularea de cunoștințe, abilități și aptitudini – este un fundal necesar pentru activitatea artistică în viitor. în afară de cele menționate mai sus, gândirea copiilor de vârstă școlară mică este mai degajată, decât a copiilor de vârstă școlară medie (mare). Ea (gândirea) nu-i zdrobită de dogme și stereotipuri, este cu mult mai receptivă. Și această calitate e necesar de dezvoltat prin orice mijloc. Copiii de vârstă școlară mică sunt în perioada senzitivă, în care cu mare ușurință se poate cultiva gustul estetic pentru extinderea imaginației artistice.

„Fiecare copil
este un artist.
Problema este cum
să rămână un artist
şi după ce va creşte.”

Pablo Picasso

În concluzia celor descrise mai sus, pledăm pentru dezvoltarea capacităților artistice anume în perioada vârstei școlare mici. Și în dependență de potențialul de utilizare a acestor capacități în copilărie, în multe situații din viață, adultul v-a apela la acest potențial creativ.

Pe baza cercetării și generalizării literaturii de specialitate, despre abilitățile creative specific următoarea ideie: prin dezvoltarea aptitudinilor inventive ale copiilor și adolescenților obținem așa caracteristici psihologice, care se supun avansării, ca gândirea divergentă (fluență, originală, flexibilă, exactă), imaginația, independența, motivația creativă.

Activitatea artistică a copiilor se dezvoltă treptat pe calea orientării spre extinderea experienței muzicale, activarea simțurilor, imaginației și gândirii. Reacția copiilor la lucrările muzicale audiate reflectă reprezentarea artistic a muzicii în mișcare. La această vârstă emoțiile produse de muzică, provoacă o anumită activitate locomotoră, iar menirea profesorului este de a-i orienta în direcția potrivită, prin a culege un program muzical-coregrafic atractiv și variat.

„Mișcă-te cum te îndeamnă muzica!” – o lege riguroasă, care trebuie respectată pe parcursul fiecărei ore de dans. Mișcările trebuie să se nască din muzică, să se acorde cu ea, redând nu numai caracterul comun, dar și mijloacele efective de exprimare. în îmbinarea metaforică a vorbirii, muzicii și mișcării - evoluează imaginația copilului, și numai atunci el poate reda mai exact caracterul lucrării muzical-coregrafice, mișcările devin mai degajate, dispare timiditatea, apare încrederea-n sine.

Experiența personală în domeniul pedagogiei coregrafice, îmi permite să fac unele concluzii ce țin de instruirea prin dans, care dispune de rezerve neutilizate în creșterea eficienței sistemului educației artistice. Privind coregrafia ca instrument de dezvoltare creativă, trebuie indicată capacitatea sa inepuizabilă.

Esența coregrafiei este dansul, forma de organizare – mișcări de dans. Dintre toate artele, în coeziune cu care evoluiază dansul, muzica e mai apropiată prin universalitate, asociere și regularități structurale. Dar, limbajul figurativ-plastic totuși este mai precis, ba chiar și vizibil. în perfecțiune, se spune, că dansul este muzica plastică.

Cu cât mai curând copilul va acumula acest bagaj de cunoștințe și abilități, o gamă variată de impresii și experiențe senzoriale, cu atât mai armonioasă firească și de succes va fi dezvoltarea lui de mai departe prin transformarea copilului în personalitate integră. Posibil, atunci copiii noștri vor avea mai puține dificultăți în dezvoltarea vorbirii, atenției, gândirii, în formarea ținutei estetice a corpului.

În final aș vrea să adaug, că aptitudinea coregrafică e necesară în sine ca o exteriorizare sub formă de dans, care altoiește copilului calități valoroase îndreptate spre rezistența scopului, viziunea în perspectivă și cultură – tot ceea ce poate ghida spre formarea unei personalități armonioase.

GALINA MORARU, Gimnaziul Costuleni, Ungheni

Vasile Romanciuc – poet al firescului și al candorii

Scriitorul este un nume emblematic, cunoscut ca unul dintre cei mai reprezentativi poeți basarabeni contemporani, om de omenie, om cu suflet mare, un protagonist, un veritabil purtător de cuvânt. Crezul poetic al lui Vasile Romanciuc este exprimat printr-un vers ce îl caracterizează: „Poeții sunt niște inimi care știu să râdă și să plângă în cuvinte".

Anul 2017 a fost unul deosebit pentru scriitor prin faptul că și-a sărbătorit frumosul jubileu de 70 de ani.

La Gimnaziul Costuleni am avut surpriza unui eveniment meritoriu, demn de reținut – întâlnirea cu poetul Vasile Romanciuc. Organizatorul acestei activități culturale fiind bibliotecara instituției Galina Moraru. Împreună cu poetul a venit radiojurnalistul Andrei Viziru (originar din satul Costuleni) și Veronica Poia, specialist metodist al Direcției de Învățământ Ungheni.

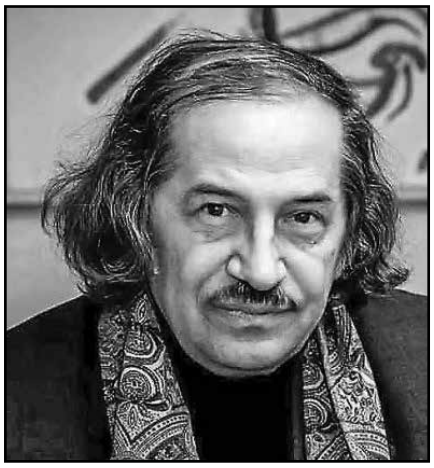

Elevii l-au așteptat cu mult drag și nerăbdare prezentând o expoziție de desene la opera sa prin care au reușit să pătrundă și să transmită mesajul versurilor poetului.

Cele mai frumoase creații au fost prezentate de către elevii: Nicoleta Obor, Crinu Dimitriu, Simona Obor, Stela Butnaru, Veronica Crăciun, Munteanu Eveilina. Moraru Aurelia a recitat poezia dedicată poetului (creație proprie).

Ministerul Culturii al Republicii Moldova a decernat Premiul „Cartea Anului 2017 poetului Vasile Romanciuc pentru volumul „Puiul mamei, dragul tatei".

Activitatea s-a transformat într-o adevărată sărbătoare a cuvântului fiind aromatizată cu cele mai frumoase poezii ale poetului și din antologia menționată în recitarea elevilor clasei a IV-a „B". Ei au recitat, dar și au cântat mai multe piese muzicale pe versurile lui, fiind ajutați de către, profesorii Elena Baran și Iurie Vizir. Un buchet de cântece au răsunat la eveniment în interpretarea Ansamblului folcloric „Frunzișoară lozioară", conducător Iurie Vizir. Cel mai așteptat moment al evenimentului a fost dialogul sincer cu Vasile Romanciuc.

Curiozitatea copiilor nu are margini. Poetul a răspuns cu mult drag, răbdare și seriozitate la fiecare întrebare, dând dovadă că știe să fie de orice vârstă... El este un spirit discret, simplu, de o modestie proverbială, dar întotdeauna profund, întocmai ca poezia sa. Printre poeții de azi și dintotdeauna Vasile Romanciuc rămâne a fi personalitatea reperială, purtătorul de cuvânt al tăcerii, Creatorul care visează o poezie ce urmează să se zămislească. E necesar ca sufletul nostru să fie alimentat permanent cu ceva frumos. Această hrană spirituală o găsim în cărți, și chiar în cadrul acestor întâlniri cu scriitorii. O întâlnire frumoasă, memorabilă ca aceasta a fost un adevărat leac pentru suflet, ca o putere miraculoasă cu forțe noi, căci cartea este cea care „ne deschide ochii și ne adaugă vedere".

CRISTINA OANCEA

Pasiunea pentru lectură

La 1 februarie comunitatea internațională marchează Ziua Internațională a Cititului Împreună (ZICI). Este o campanie de promovare a bucuriei, frumuseții și beneficiilor lecturii de la vârste cat mai fragede. În data de 1 februarie 2018, Moldova a celebrat, împreună cu mii de copii și sute de bibliotecari, educatori, învățători, profesori, librari și pasionații de lectură din întreaga țară, Ziua Internațională a Cititului, un fapt remarcabil, susținut la nivel de țară, de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, asigurând astfel organizarea unui eveniment de lectură aproape în toate bibliotecile.

Dragostea de lectură și de cărți este unul dintre cele mai mari daruri pe care orice adult le poate oferi unui copil și de aceea și noi cei de la BPR „Mihai Eminescu" am hotărât să citim împreună în moduri atractive cărți frumoase. Ca invitat de onoare, am avut-o pe dna Carolina Corovai, șeful Serviciului Asistență Psihopedagogică Rezina și copiii de la Grădinița „Andrieș". Doamna invitată ne-a citit o poveste foarte interesantă – „Scăpărătoarea" de H. Ch. Andersen, pentru care îi mulțumim mult. Copiii au ascultat povestea cu mare atenție, rămânând plăcut entuziasmați de cele auzite. Am avut o oră de poveste cu copiii de la Gradinița „Cucoșelul de Aur" unde am citit împreună povestea „Broscuța Călătoare". Prin activitățile noastre, dorim să demonstrăm că lectura este haioasă, atractivă, eficientă, atunci când vocea este folosită corect, adaptată cadrului și grupului de copii ascultători, iar cartea aleasă se dovedește a fi oglinda fermecată. Prin organizarea acestei inițiative biblioteca contribuie la insuflarea dragostei pentru lectură, susține copiii să-și dezvolte imaginația și creativitatea, își îmbogățesc vocabularul, fiind încurajați să se exprime corect și coerent, își dezvoltă curiozitatea și își petrec timpul într-un mod plăcut, amuzant și distractiv. Credem că atunci când citim împreună cu copiii, schimbăm lumea!

Este demonstrat științific că citirea împreună (cunoscută și sub numele de citire cu voce tare) s-a dovedit a fi cea mai eficientă modalitate de a ajuta copiii și tinerii să se îndrăgostească de cărți, oferind simultan multe beneficii pentru dezvoltarea competențelor de literație.

ANDRIANA NACU, IP Gimnaziul Chirca, Anenii Noi

Datini la o șezătoare de iarnă

Tradițiile strămoșilor au fost readuse la viață. La data de 25 ianurie locuitorii satului Chirca din raionul Anenii Noi s-au bucurat de un eveniment deosebit la care au participat elevii gimnaziului din localitate.

Șezătoarea cu genericul „La mama acasă", organizată de administrația școlii, a adus bucurii și amintiri despre tradițiile frumoase ale neamului nostru.

Într-o zi geroasă, după sărbătorile de iarnă, eu, Andriana Nacu, profesoară de limba și literatura română, am hotărât să înscenez o șezătoare cu elevii claselor a V-a – a IX-a. Cu efort și bună dispoziție am reușit să prezentăm pe scena școlii o mică parte a datinilor noastre uitate, întrucât acestea sunt valorile ce ne reprezintă ca popor.

Evenimentul a fost dedicat păstrării tradițiilor și promovării portului popular, sala fiind împodobită cu covoare tradiționale moldovenești. Elevii care au participat la șezătoare, îmbrăcați în haine naționale, au intonat cântece, au ghicit în boghi și au înscenat jocul prin care au tras cărțile pentru a afla norocul unei fete-gospodine – gazda șezătorii.

Scopul evenimentului a fost de a face atât copiii cât și maturii să nu uite de tradițiile sacre și de a aduce la cunoștința lor că aceste obiceiuri sunt frumoase și interesante. Sunt mândră de faptul că am reușit să producem zâmbete pe fețele celor care ne-au onorat cu prezența.

Inițial, ei erau prea serioși în ceea ce aveam de gând să facem. Copiii spuneau că e prea greu și că e mult de lucru, plus că nu erau prea iubitori de cântecele populare. Într-un final, spre marea fericire, am reușit să-i motivez la prima repetiție înțelegând cât de importante sunt aceste tradiții pentru viitorul identității neamului.

După ce evenimentul a luat sfârșit, elevii au rămas foarte mulțumiți. Ei așteaptă cu nerăbdare următoarea șezătoare, de altfel și spectatorii au rămas încântați de cele văzute.

Nu și în ultimul rând, adresez mulțumiri colaboratorilor Căminului cultural din localitate pentru costumele populare, familiei Mihailov și profesorului de istorie dl Vasile Digori – pentru covoare, familiei Vatavu – pentru pernele din Casa mare, părinților – pentru bucatele gustoase etc.

Fără ei nu aș fi reușit.

GALINA GÎRJĂV, șefa BP, s. Feștelița

BALUL GOSPODARILOR

Balul gospodarilor din satul Feștelița, r. Ștefan Vodă, este un moment special, un prilej de a ne întâlni cu oameni harnici, buni și gospodari, ospitalieri, frumoși la chip și suflet, într-un cuvânt oameni de omenie. Prima ediție a reunit duminică seara 14 ianuarie 2018 la Căminul cultural din sat un număr impresionant de participanți, fiecare dintre ei făcându-și îndreptarea la bal într-o ținută decentă și elegantă. La ora 18. 00 Casa de cultură a devenit deja neîncăpătoare. Balul gospodarilor a fost cel mai important eveniment al satului, care s-a petrecut pentru întâia oară în localitatea noastră și nu numai, ba chear în Republica Moldova, a fost un eveniment la care nu aveai cum să lipsești.

Îndemnul vine de la dl primar Nicolae Tudoreanu de a organiza acest bal, pentru că Feștelița este o localitate renumită cu buni gospodari. La început de an, dl Tudoreanu, gospodar care a făcut cinste satului prin organizarea balului respectiv, în scopul promovării tradițiilor de iarnă a strămoșilor noștri. Dumnealui este și omul care reânvie activitățile culturale. La deschiderea oficială a Balului gospodarilor ne-au onorat cu prezența și cu mesaje de felicitare dna Valentina Buliga, dl Igor Vremea ,deputați în Parlamentul Republicii Moldava, dna Larisa Voloh, primar de Palanca și dna Inga Procopenco primar de Marianca de Jos, r. Ștefan Vodă. A fost o sărbătoare de o rară frumusețe, viu colorată de vocea subllimă a interpretei de muzică populară Viorica Cebotari, băștinașă. Deschiderea sărbătorii a început cu tradiționala urătură și colindă a cetei de bărbați din localitate, apoi a urmat spectacolul cu evoluarea scenică a Ansamblului de muzică și dans popular „Vatra satului", care a prezentat un frumos program de jocuri irepetabile, apreciate de publicul spectator. Meritul acestui colectiv revine soților Alexandru Cernean, conducătorul artistic, și Angelei Cernean, coreograf la filiala Școlii de arte „Maria Bieșu" din Ștefan Vodă, care pun suflet în promovarea dansului popular, fiind recunoscuți și peste hotarele țării.

Grație neobositei și talentatei prezentatoare a acestei seri minunate, dna Lia Banari, sărbătoarea a devenit mai atractivă și interesantă. Pe parcursul a mai multor ani, dumneaei ne este ca o stea-călăuză la toate activitățile din localitate. O face cu suflet, cu dibăcie ca mai apoi să intre în dialog cu mai mulți gospodari prezenți adresându-le un șir de întrebări, la rândul său cei mai în vârstă amintind tinerilor de tradițiile legate de petrecere pentru a fi inițiați în această cultură, încercând să transmită acestora datinile strămoșești de odinioară, pentru a nu le uita, ci a le cunoște mai bine și duce mai departe. La reușita balului au mai contribuit și interpreții de muzică ușoară și populară Leonid și Mihai Caijbîrna din satul Talmaza raionul Ștefan Vodă care au încântat participanții cu un bogat recital, antrenând în ringul de dans participanții de la tineri la vârstnici. A fost o seară frumoasă de sărbătoare, într-o atmosferă de muzică plăcută, dans și voie bună, care au reușit să încălzească sufletele spectatorilor și participanților, rămânând în inimile tuturor, o plăcută amintire.

ANA PRODAN, BP filiala copii or. Rîșcani

Grigore Vieru – om de excepție, mare poet

A căzut o stea? Nu, a urcat la cer un Luceafăr, ce va dăinui în eternitate.

Trecut la cele veșnice Grigore Vieru a rămas în conștiința cititorilor drept un mare poet al acestui pământ. Dânsul și-a trăit viața într-o poezie și un ideal național, în numele căruia a scris, onorându-și statutul de scriitor. Grigore Vieru s-a înveșnicit prin poezia sa, împărtășindu-se între două lumi, o jumătate a ființei Sale a coborât „mai jos ca iarba", cealaltă jumătate a rămas să dăinuie deasupra florilor, printre sufletele noastre.

Poemele lui Grigore Vieru sunt citite de la mic la mare. Urmând chemarea spiritului său creator, elevii clasei a VI-a „B" ai Liceului teoretic „Liviu Damian" din or. Rîșcani, profesor de limbă și literatură română dna Nina Varzari, s-au pătruns de pasiunea versului așternut pe hârtie, dar și a cuvântului frumos rostit.

Astfel la Biblioteca publică filiala copii or. Râșcani, în cadrul unei ore literar-muzicale, a fost pusă în discuție creația poetului.

Elevii au declamat poezii despre Mamă, Patrie, Grai, Copilărie.

„Grigore Vieru este mai mult decât un poet. El este un destin!" – spunea Nicolae Dabija, afirmația sugestivă a căruia a și fost cuvântul de încheiere a festivității.

NINA ȘVITCHII, bibliotecar, CDI „M. Sadoveanu", Soroca, filiala nr. 4

„Grigore Vieru – poet al neamului"

Recent la Biblioteca nr. 4 a CDI „M. Sadoveanu", Soroca s-a petrecut un spectacol literar-muzical cu genericul „Grigore Vieru – poet al neamului". Activitatea a fost organizată de colaboratorii bibliotecii în parteneriat cu IPLT „C. Stere", profesoara Repeșco Stela și elevii claselor a V-a – a VII-a. Elevii fac parte din clubul „Tinerilor condeieri". Ei au recitat duioase versuri vieriene dedicate mamei, casei părintești, neamului românesc, limbii materne. Au venit și cu un frumos florilegiu muzical din cunoscute melodii pe versuri de Grigore Vieru: „Răsai", „Cântecul mamei", „Eminescu", „Reaprinde-ți candela". Întreaga noastră copilărie e legată de numele acestui poet. Multe generații au crescut în spiritul adevăratelor valori cât și prin intermediul poeziilor sale. Poetul ar fi împlinit pe 14 februarie 83 de ani. Moartea ni l-a luat și a lăsat un gol rece în sufletul întregii națiuni. Am pierdut un poet pe pământ, dar avem un înger în ceruri... El a fost poetul Dragostei de viață, Dragostei de Țară, Dragostei de neam, să-l aducem copiilor și nepoților noștri ca pe un tezaur, prin care vom rămâne și noi prin vremi, căci un popor rămâne în istorie prin valorile pe care le creează și le păstrează cu sfințenie.

Grigore Vieru a fost, este și va rămâne Pilonul de rezistență a culturii naționale. A lăsat în urma sa ochi care vor lacrima veacuri multe, oameni care îl adora, masa de scris și poeziile sale nemuritoare. Îl plânje codrul, îl plânje Nistrul, îl plânje cerul, îl plânje toată lumea, dar lacrimile nu pot șterje amintirea. Chipul mamei din poeziile sale va zâmbi mereu cititorilor, casa părintească nu va fi vândută niciodată, limba română îl va slăvi multe viacuri, iar Eminescu pe care la onorat atât de mult , îl va primi în sălașul geniilor. Moartea ni l-a luat și a lăsat un gol rece în sufletul întregii națiuni. Grigore Vieru pentru noi va fi și va rămâne o stea care niciodată nu se va stinge pe cer.

Dr. hab. ANATOL EREMIA

Destinul cuvintelor - 20

Toponimia – graiul pământului

Toate pe lume au nume: obiectele, fenomenele, însuşirile, acţiunile etc. Nume au şi locurile, şi localităţile. Fiece râu, vale, deal, lac, câmpie, fiece sat, oraş – toate poartă câte un nume. Omul, înainte de lume, şi-a cunoscut locurile natale, şi-a cunoscut şi şi-a iubit neamul, familia, casa părintească, partea cea de pământ, fie mare, fie mică, unde au trăit părinţii, unde au vieţuit moşii şi strămoşii lui, satul unde el s-a născut şi şi-a petrecut anii de copilărie ce nu se mai întorc nicodată (M. Kogălniceanu). Hărăzit de la domnul este ca fiacre sat sau oraş să aibă un nume, un nume care să le poartă faima peste vremi (M. Sadoveanu). Fiece nume are un început, o istorie, un destin. Proveniența numelor geografice, destinul lor prezintă interes ştiinţific şi cognitiv.

Numele geografice ne însoţesc la tot pasul. Ele au devenit un component al vieţii noastre. Astăzi nu ne putem imagina activitatea oamenilor fără aceste nume. În lipsa lor ar înceta să mai lucreze poşta, telegraful, ar fi imposibilă circulaţia automobilelor, trenurilor, avioanelor. Fără ele cum ar putea să ne informeze despre evenimentele ce au loc în lume ziarele, radioul, televiziunea?

Dar importanţa şi necesitatea numelor geografice nu constă numai în identificarea şi localizarea evenimentelor şi obiectelor pe glob. Fiece nume ne comunică anumite informaţii din trecutu istoric şi prezentul societăţii umane. Nume lipsite de conţinut, fără sens nu există.

Cine nu s-a întrebat vreodată, de unde provine denumirea satului natal? Când au primit nume oraşele noastre şi de ce se numesc astfel: *Chişinău, Bălţi, Bender, Tiraspol, Orhei, Dubăsari?* Ce au însemnat la început numele de râuri: *Nistru, Prut, Bâc, Cula, Ciuluc, Căinar?*

La toate acestea şi la multe alte întrebări este menită să dea răspuns t o p o n i m i a, ramură a unei discipline lingvistice speciale, numită o n o m a s t i c ă. Toponimia stabileşte originea numelor topice, evoluţia, sensul, structura derivaţională, răspândirea lor teritorială.

Numele topice reprezintă o bogată sursă de cunoaştere a ţinutului natal, a istoriei, culturii şi limbii poporului. Ele conţin informaţii preţioase, datând din diferite perioade istorice şi referindu-se la cele mai diverse domenii de activitate a oamenilor. De aici interesul sporit al specialiştilor din diferite domenii ale ştiinţei faţă de aceste nume: lingvişti, istorici, geografi etc. Însă, pentru a servi altor ştiinţe, toponimele trebuie să fie studiate minuţios din punct de vedere lingvistic. Studiul lingvistic al numelor topice trebuie să preceadă studiile de altă natură.

Toponimia românească, totalitatea numelor de locuri şi localităţi se caracterizează printr-o deosebită varietate a originii sale, aceasta datorându-se unor împrejurări istorice bine cunoscute. În decursul veacurilor Moldova a fost populată de felurite popoare şi triburi, fapt ce a influenţat puternic formarea şi dezvoltarea sistemului toponimic. Fondul principal al toponimiei noastre îl constituie denumirile româneşti. Românii au creat un sistem toponimii propriu, original, care a funcţionat şi a continuat să se dezvolte timp de veacuri. Din nomenclatura topică românească fac parte şi nume de origine slavă, se întâlnesc şi denumiri de altă proveniență.

Toponimia e graiul nevorbit al pământului, e istoria nescrisă a ţării. În toponimie şi-au găsit reflectare principalele momente din viaţa materială şi spirituală a oamenilor: ocupaţiile, obiceiurile, tradiţiile, credinţa. Unele denumiri de locuri evocă evenimente, fapte şi întâmplări demult petrecute, altele redau starea socială, fiscală sau juridică a locuitorilor. Pe baza toponimiei istorice se poate stabili vechimea populării unui teritoriu, tipul şi locul vechilor aşezări omeneşti, sistemul rutier de altă dată, diversele contacte etnoculturale şi relaţii lingvistice între populaţiile conlocuitoare etc.

N Numeroase sunt toponimele ce redau particularităţile fizico-geografice şi naturale ale ţinutului. Adeseori numele topice reprezintă cuvinte şi forme rar folosite în limba curentă sau demult ieşite din uz, date uitării, dispărute. Fiecare nume, fiece denumire comportă un anumit conţinut semantic, ne comunică o anumită informaţie: istorică, geografică, lingvistică etc.

Faptele şi fenomenele din realitate ce au dat naştere toponimelor sunt multiple şi variate. Unele au avut ca punct de plecare natura şi aspectul exterior al terenului, particularităţile florei şi faunei. Altele au apărut în legătură cu anumite momente din viaţa materială şi spirituală a oamenilor.

În următoarele numere ale revistei noastre vom examina în continare fiacre din aceste categorii de nume topice, punând în evidenţă caractericticele lor lingvistice (lexicale, semantice, derivaţionale, etimologice etc.): o i c o n i m e l e, numele de localităţi istorice şi actuale; h i d r o n i m e l e, numele de râuri şi lacuri; o r o n i m e l e, numele de dealuri şi văi; f l o r o n i m i c e l e, numele topice ce redau particularităţile vegetale ale terenului etc.

TUDOR COLAC

CERCETĂTOR CONSACRAT AL FENOMENELOR ETNOCULTURALE TRADIȚIONALE

Redutabilul om de cultură și știință Tudor Colac se naște la 10 martie 1948 în familia țăranilor Vasile și Varvara Colac din satul Dumeni, comuna Costiceni, jud. Hotin (astăzi raionul Suliţa Nouă, regiunea Cernăuți, Ucraina), într-o familie cu șase copii. Școala primară și cea medie le urmează în satul de baștină până în 1965. Într-o notă autobiografică semnată de protagonist aflăm itinerarul aplecării sale spre farmecul instrumentelor muzicale: „Primăvara, ajutat de tata, meșteream niște fluierașe, numite trișcă, din coaja reavănă a nuielei de răchită și cucută. Tăiam lungimea potrivită, făceam găurile cu o vergea de sârmă înroșită la rug, bătuceam domol coaja împrejur să se desprindă de pe masa lemnoasă, cu excepţia unui dop mic, numit șuier, după ce aluneca ușor, fiind separată de tulpină. Primul instrument muzical era gata și se mira Lunca Prutului de la Dumenii Costicenilor de isprava micilor cântăreți” (Colac Tudor. *Repere etnologice*. Chișinău: NotografPrim, 2017, p. 597).

Fiind încă elev, publică în ziarul raional și cel regional *Zorile Bucovinei* profiluri literare despre consătenii săi. Tot atunci îl aflăm printre fluieraşii tarafului din localitate *Izvoraşul*, diriguit de renumitul rapsod al Costicenilor Toadere Captari, ceea ce a constituit piatra de temelie pentru studiile ulterioare la Școala de Muzică pentru copiii din Costiceni – Cernăuți. În această perioadă elevul Tudor Colac realizează primele expediţii folclorice înregistrând în caiete creaţii folclorice: cântece populare, manifestări teatrale la Anul Nou, însoţindu-le și cu probe fotografice.

După absolvirea în 1965 a Școlii medii de 11 ani cu profil politehnic din satul Costiceni, Tudor Colac este admis la studii la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Filologie, specialitatea *Jurnalism*. Între anii 1966-1969 studiază în paralel la secţia *Muzică/ orchestra de instrumente cordofone,* Facultatea de Arte Frumoase a Universităţii de Stat din Moldova. În anii 1994-1999 își face doctoratul la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, România. În 1974 obţine o stagiere de 6 luni la Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova, iar 2002 – o stagiere de 30 de zile la Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București.

Palmaresul editorial: cele peste 35 de titluri de carte și circa 300 de articole semnate de etnologul Tudor Colac, reprezintă o contribuţie substanţială a cercetătorului la consolidarea etnologiei moderne din Republica Moldova. Variatele teme abordate de autor demonstrează o predilecţie aparte pentru anumite direcţii de investigare ştiinţifică cum ar fi: istoria folcloristicii românești; evoluţia folcloristicii din Basarabia; genurile și speciile folclorului; lirica populară din Basarabia și Transnistria; interferenţele româno-ucrainene în localităţile cu populaţie românească din regiunea Cernăuți, Ucraina; substratul ceremonial al folclorului; etnologia familiei în spaţiul basarabean; cultura populară în mediul rural contemporan; principiile de elabo-

Tata, Vasile Colac

Mama, Varvara Colac

rare a monografiilor etnofolclorice ale localităţilor; continuitatea şi perenitatea creaţiei populare etc.

Pornind de la primul volum, publicat în 1986, *Sărbătoarea izvoarelor* (Chişinău, Literatura Artistică) şi până la ultima apariţie editorială, studiile remarcabilului cercetător dovedesc o substanţială fundamentare în domeniul etnologiei, fapt susţinut şi de exegeţi consacraţi din România: „Între etnologii din Republica Moldova, subliniază Ion H. Ciubotaru, el se individualizează printr-o serie de calităţi ce nu pot fi trecute cu vederea: o temeinică pregătire teoretică şi practică, alimentată în permanenţă cu cele mai proaspete rezultate ale cercetărilor etnofolclorice efectuate şi date la iveală în ţările din jur, dar şi pe plan european şi, nu în ultimul rând, o rară capacitate de a scruta universul culturii populare cu un discernământ exemplar". Şi Iordan Datcu observă că spre deosebire de ceilalţi etnologi din Basarabia, Tudor Colac are „un mod mai direct, mai dezinhibat de a aprecia tradiţiile populare basarabene", fapt avantajat de obţinerea doctoratului cu tema „Familia – vatră a spiritualităţii româneşti" (1999) la Cluj-Napoca, sub conducerea ştiinţifică a regretatului profesor Dumitru Pop şi „de accesul larg la bibliografia românească de specialitate", ceea ce a permis protagonistului o racordare la cercetările monografice ale familiei, înfăptuite de Şcoala sociologică de la Bucureşti, condusă de Dimitrie Gusti (Xeniei Costa-Foru. *Cercetarea monografică a familiei*, 1945).

Aceste calităţi au fost observate şi de colegii de breaslă din Republica Moldova. Bunăoară, Nicolae Băieşu aprecia predilecţia şi abnegaţia colegului său drept un manifest al bărbăţiei şi curajului: „cunoaştem cu toţii, [că] au existat, mulţi ani la rând, condiţii vitrege pentru editarea lucrărilor ştiinţifice, colegul nostru a ştiut să găsească ieşire din situaţie. Pe parcursul anilor 2001-2007, Dumnealui a editat câte două-trei şi chiar patru cărţi anual. Putem zice că a fost un adevărat eroism".

Pe lângă preocupările orientate spre conservarea şi investigarea ştiinţifică a fenomenelor etnofolclorice, în egală măsură cercetătorul Tudor Colac ia în dezbatere şi aspectele ce ţin de promovarea folclorului în cadrul diverselor manifestări culturale cu impact etnologic: festivaluri şi spectacole de folclor, expoziţii de artă tradiţională, serbări câmpeneşti cu tematică folclorică etc. Toate acestea l-au consolidat ca prolific regizor al manifestărilor cultural-artistice de masă, fapt dovedit de cele peste două sute de spectacole organizate şi susţinute pe scenele Palatului Naţional „Nicolae Sulac", Filarmonicii Naţionale „Serghei Lunchevici", Teatrului Naţional „Mihai Eminescu", în instituţiile teritoriale de cultură şi în scene la aer liber în multe localităţi din Republica Moldova. Este semnatarul a mai multor scenarii cinematografice despre folclorul păstoresc, cel al taberei miltare, despre instrumentele muzicale tradiţionale etc. Evocatoare în această direcţie sunt şi cele peste cinci sute de subiecte prezentate în cadrul emisiunilor Radio şi TV.

Aflat la pupitrul Centrului Naţional de Creaţie Populară etnologul Tudor Colac s-a consacrat investigării monografice a dinastiilor de artişti, descoperind pe teritoriul Republicii Moldova la începutul anilor ,70 peste 830 de formaţii de familie.

În cele ce urmează ne vor referi la ultimele apariţii editoriale: *Repere etnologice : studii, articole, eseuri* (Tipografia „NotografPrim", 2017) şi Biobibliografia *Etnologul Tudor Colac. Omagiu 70*, realizată în cadrul colecţiei *Personalităţi marcante*, iniţiată de Institutul de Filologie. Volumele fac referire la viaţa şi activitatea folcloristului, scriitorului, muzicianului şi regizorului Tudor Colac şi includ cele mai relevante studii cu impact etnologic semnate de protagonist de-a lungul carierei ştiinţifice.

Volumul *Repere etnologice* cuprinde şapte compartimente: *La porţile sufletului; Dimensiuni etnologice ale familiei la români; Doina, fenomen de experienţă fundamentală; La originile Festivalului concurs al romanţei româneşti „Crizantema de Argint"; Elita personalităţilor consacrate. Profiluri; Cercetări şi demersuri etnologice; Despre autor.*

Studiile ştiinţifice şi cele de promovare a ştiinţei incluse în volum nu-

Reuniune de familie

Reuniune de familie

anţează predilecţia autorului pentru elucidarea aspectelor ce ţin de autenticitatea şi substanţa cutumiară a culturii tradiţionale româneşti, a valorilor spirituale promovate în cadrul familiei; a experienţei umane reflectate în doină şi romanţă; a revitalizării creaţiei populare aflate în desuetudine de către veritabilii promotori ai acesteia: atât folcloriști consacraţi, cât şi performeri de artă tradiţională; precum şi a temelor care iau în dezbatere tradiţiile cinegetice, umorul popular, viabilitatea rapsozilor în actualitate; potenţialul instituţiilor de cultură şi al arhivelor de folclor la conservarea moştenirii spirituale a unui popor; complexitatea folclorului de recruţie şi ostăşesc; actualizarea continuă a fenomenelor etnoculturale contemporane etc.

Următoarea apariţie editorială, biobibliografia, e structurată în cinci capitole distincte, însoţite de materiale fotografice relevante pentru investigaţia realizată de autor în vederea elucidării substanţei ritualice a proceselor etnoculturale înregistrate în mediul genuin de manifestare.

Partea introductivă mizează pe câteva interviuri şi confesiuni cu referire la copilăria protagonistului şi la cele mai expresive fenomene de cultură contemporană, abordate exhaustiv în creaţia ştiinţifică a etnologului: romanţa şi destinul interpreţilor de muzică populară.

Capitolul întâi, intitulat *Tudor Colac – cercetător de vocaţie*, cuprinde o serie de articole semnate de etnologi, critici consacraţi atât din Republica Moldova, cât şi din România: dr. Ion H. Ciubotaru („*... A scruta universul culturii populare cu un discernământ exemplar*"); dr. Dumitru Apetri (*Carte de înţelepciune ornamentată poetic*); dr. hab. Nicolae Băieşu (*Sorcova din lumină se ţese*); dr. Ion Buruiană (*O carte de mare valoare instructiv-educativă*), dr. Iordan Datcu (*Un etnolog din Republica Moldova: Tudor Colac*). Referinţele iau în dezbatere preocupările etnologului Tudor Colac pentru dezvăluirea contextului ritualic al culturii populare, cu profunde popasuri în universul ghicitorilor, al tradiţiilor etnofolclorice ale sărbătorilor calendaristice, folclorului taberei militare, familiei ca vatră a spiritualităţii româneşti etc.

Capitolul al doilea, *Coordonate spirituale cu valoare de simbol*, scoate în lumină predilecţia protagonistului pentru valorificarea şi promovarea creaţiei populare în cadrul spectacolelor de folclor, aspect care nuanţează fenomenul folclorismului scenic, în cadrul căruia promotorii dau preponderenţă aspectului artistic, în detrimentul mesajului ritualic şi al tradiţiei autentice. Cu toate acestea, etnologul remarcă, pe bună dreptate, intenţia unor colective etnofolclorice de a se apropia foarte mult de adevăr şi a prezenta în scenă atât recuzita de costume specifice mediului din care provin, cât şi profunzimea repertoriului *de-acasă,* care fascinează nu doar publicul receptor, ci mai ales juraţii, care „nu departajează prin concurs locuri, premii şi ierarhii, ci evidenţiază valori individuale autentice şi identităţi" (T. Colac). În acelaşi capitol cercetătorul urmăreşte aria de răspândire a motivului acvatic în creaţiile folclorice, încărcat de un profund simbolism în mentalitatea populară; prezenţa şi valoarea cutumiară a piesei vestimentare, dar şi a dansului *Brâul* în viaţa românului; disputele şi convergenţele cu referire la Dragobete şi Sfântul Valentin; itinerarul mitic al oului de Paşti; reminiscenţele teatrului arhaic conservate în obiceiurile agrare *Paparuda* şi *Caloianul*, care presupun „respectarea complexului sincretic specific teatrului folcloric, adică a unităţii dintre text, melodie, dans, gestică, recuzită, instrumentariu ş. a. m. d."; a manifestărilor etnoculturale: *Şezătoarea* ca o creaţie a cetelor de fete „trecute de vârsta pubertăţii şi dintr-un grup de vârstă afiliat iniţierii" (Iosipescu Silvia Puia) şi a *Horei satului* – proprie confreriilor de flăcăi, manifestări care „constituie prin tradiţie <...> prilejurile-cheie de cunoaştere şi apropiere reciprocă între tineri, un moment cu multiple semnificaţii pentru trecerea din stadiul copilăriei în rândurile flăcăilor de însurat sau fetelor de măritat" (T. Colac).

Capitolul al III-lea al biobibliografiei nuanţează contribuţia cercetătorului la istoria folcloristicii din Basarabia. Amintim câteva nume notorii ale ştiinţei din acest spaţiu investigate de Tudor Colac: Andrei Tamazlâcaru, Sergiu Moraru, Andrei Hâncu, Victor Cirim-

Tudor Colac (la fluier), cu orchestra de muzică populară din Costiceni, fondată în 1948

Cu soția Maria, feciorul Eugen și fiica Doinița

pei, Grigore Botezatu, Vladimir Curbet, Efim Junghietu, Nicolae Băieșu.

Următorul capitol este consacrat *Hronicului de familie*, unde, selectiv, sunt inserate pagini relevante dintr-o lucrare mai amplă a folcloristului. Într-o apreciere critică etnologul Iordan Datcu scoate în evidență meritul cercetătorului din Basarabia Tudor Colac de a investiga fenomenul social *familia* din perspectivă „folclorică, etnografică, sociologică, antropologică, psihologică, pedagogică, istorică, lingvistică, teologică și filosofică, tip de cercetare interdisciplinară și multidisciplinară deprins din studierea lucrărilor școlii sociologice de la București. Este interesat cu deosebire de familie ca generatoare de cultură și civilizație, de parametrii ei culturali, de rostul părinților ca modele generatoare de exemple, de rolul familiei în transmiterea tradiției, a valorilor familiei și a modelelor comportamentale, sărbătorile, riturile de trecere fiind canale de transmitere a acestora". În continuare cercetătorul acordă pagini impresionante dinastiilor de familie: Botgros, Osoianu, Sava, Goia, Dascăl, Iovu, Acriș, Iorga, Urschi. Fiecare dinastie este abordată de etnolog prin prisma transmiterii moștenirii spirituale din tată în fiu, ca modele de cultură tradițională în continuă actualizare.

Al V-lea capitol cuprinde o primă incursiune din perspectivă bibliografică și filmografică în activitatea științifică și regizorală a etnologului Tudor Colac. Prin aportul generos al bibliografilor juniori Elena Nedeliciuc și Marina Sandu au fost identificate peste 170 de titluri de materiale științifice, didactice și publicistice realizate de cercetător de-a lungul carierei profesionale. Impresionantă e lista monografiilor, culegerilor tematice și a ediţiilor alcătuite/îngrijite/coordonate, acestea constituind 35 de titluri de carte.

Ultimul capitol *Viața și activitatea în imagini* reflectă itinerarul formării și devenirii personalității culturii naționale Tudor Colac, cuprinzând, în mare parte, și relevante mărturii ale fenomenelor etnoculturale surprinse de cercetător pe parcursul a 50 de ani de activitate în domeniul identificării, documentării, prezervării și valorificării constituentelor de cultură tradițională.

La acest ceas aniversar exprimăm colegului etnolog Tudor Colac profunda noastră considerație, sincere și calde urări de bine, sănătate, forțe inepuizabile la identificarea și valorizarea fenomenelor etnoculturale în perpetuă actualizare și a tezaurelor umane vii, continuatoare ale tradițiilor și obiceiurilor românești.

Dr. **Mariana COCIERU**

Dr. Tudor Colac și acad. Gheorghe Duca, Președintele AȘM

Alexie Mateevici despre doctrina filosofico-teologică a lui Gustav Fechner

130 de ani de la naşterea lui A. Mateevici

ION BURUIANĂ: Dle Dumitru Păsat, orice întâlnire cu Dumneata, fie la Institutul de Filologie al Academiei de Ştiinţe din Moldova, fie în sălile de lectură ale Bibliotecii Naţionale sau la oricare alte activităţi ce ţin de carte şi celebrarea personalităţilor marcante, devine o sărbătoare spirituală, de suflet. Astfel, de exemplu, la cei 95 de ani de la moartea lui Alexie Mateevici, acum cinci ani, aţi publicat în Literatura şi Arta din 23 august 2012, articolul Clasic de primă mână românească, consacrat autorului nemuritoarei capodopere Limba noastră, care a stârnit curiozitatea şi interesul cititorilor şi prin faptul că aţi amintit despre Gustav Fechner. Cine este şi ce reprezintă acest nume?

Dumitru PĂSAT: Aveţi perfectă dreptate. Fizician, biolog, psiholog, filosof, teolog şi poet, Gustav Theodor Fechner, 1801-1887, este una din figurile proeminente ale spiritualităţii germane din secolul al XIX-lea.

La începutul lui septembrie 1913 viitorilor absolvenţi ai Academiei Teologice „Petru Movilă" din Kiev, promoţia 1914, li s-a propus o listă cu 134 de teme pentru licenţe. Mateevici s-a oprit asupra acelei cu titlul *Concepţia religioasă şi filosofică a lui Fechner***.** Alegerea, evident, nu a fost făcută din indiferenţă sau la întâmplare, deoarece aspirantul la scrierea şi susţinerea ei era, indubitabil, pregătit pentru a examina concepţiile teologico-filosofice ale cugetătorului german, fiindcă avea deja experienţa analizei exhaustive a religiozităţii lui Lev Tolstoi. L-a incitat, se vede, şi faptul că savantul Gustav Fechner era total necunoscut arealului rusesc, căci niciuna din operele sale fundamentale nu fusese tradusă la acea vreme în limba rusă, ea existând doar în germană, limbă pe care studentul Mateevici o cunoştea la perfecţie. A realizat o capodoperă de peste 800 de pagini manuscrise, veritabil „tur de forţă", ea fiind, de altfel, prima lucrare monografică efectuată în Rusia şi în România despre Gustav Fechner.

I.B.: Prin ce l-a captivat pe A.Mateevici opera teologului şi savantului german?

D.P.: Poetul *Limbii noastre* a descoperit în creaţia lui Fechner „amprenta profundă a personalităţii sale, o personalitate care îmbină seriozitatea şi circumspecţia de naturalist cu înclinarea spre generalizări speculative şi cu zborul înalt al fanteziei", dar ceea ce-l distinge în special e „religiozitatea sa profundă, rar întâlnită la un naturalist. Concilierea religiei cu ştiinţa, a cauzalităţii cu rezonabilul, a necesităţii cu libertatea a constituit scopul principal al vieţii sale, filosofia lui fiind o tentativă grandioasă de a fundamenta aceste principii pe baze experimentale". Rezultă, aşadar, că obiectivul investigaţiei întreprinse de autorul tezei rezidă în a prezenta concepţia religioasă şi filosofică a savantului german într-o „expunere sistematică şi consecutivă".

De aici pornind, Alexie Mateevici trece în revistă operele lui Gustav Fechner şi principalele scrieri despre el, venind cu o caracterizare integrală a obiectului său de studiu, ca reper servindu-i viziunile filosofilor Kuntze, Lassvitz, Wundt ş.a. Introducerea este urmată de opt capitole: *1) Bazele filosofiei lui Fechner. Paralelismul universal; 2) Problema cosmologico-psihologică; 3) Animismul universal; 4) Învăţătura despre Dumnezeu; 5) „Binele suprem" şi moralitatea; 6) Nemurirea sufletului; 7) Filosofia „concepţiei luminoase" şi creştinismul; 8) Aprecierea istorico-critică a concepţiei religioase-filosofice a lui Fechner.*

I.B.: Puteţi puncta esenţa capitolelor în cauză?

DUMITRU PĂSAT: Fără nicio îndoială. În *Bazele filosofiei lui Fechner* Mateevici încearcă să descopere prin lumea vizibilă, materială, pe cea invizibilă, spirituală, proces care poate fi realizat doar prin experienţă. Filosofia nu poate exista fără experienţă şi viceversa. Gnoseologia protagonistului tezei de licenţă „reiese din recunoaşterea lumii exterioare, accesibilă percepţiilor noastre", dar cunoaşterea experimentală invocă „atât contemplarea directă a fenomenelor, cât şi deducţiile făcute pe temeiul lor", ele permiţând cele mai vaste generalizări ştiinţifice. În acest proces, oricum, rolul primordial aparţine dogmelor credinţei. „Credinţa este cheia superioară ştiinţei, fiindcă o condiţionează". Ba mai mult decât atât, „insuficienţa cunoaşterii poate fi completată de credinţă, pe a cărei bază se constituie ipotezele ştiinţifice. Conştiinţa de sine este proprie întregului univers însufleţit şi neînsufleţit, iar de conştiinţă e inseparabil legată noţiunea de spirit".

Compartimentul imediat următor se referă succesiv la ideile fechneriene despre determinism, legea cauzalităţii şi la teoria lui atomistă unde, în ultimă instanţă, materia se reduce la conştiinţa universală şi individuală. Însă mai cuprinzătoare decât noţiunea de conştiinţă este noţiunea de suflet, deoarece el înglobează „nu numai stări conştiente, ci şi inconştiente". Sufletul, în final, „se identifică cu organismul material".

Ajungând, astfel, la unul din principiile fundamentale ale gândirii filosofului german, care este *animismul universal*, Mateevici vine cu ideea că în opinia lui Fechner, caracterul însufleţit al universului „nu este de apanajul ştiinţei, ci exclusiv de cel al conştiinţei". Conform postulatului dat „totul pe lumea asta este însufleţit, nu numai omul şi animalele, ci şi plantele şi chiar însuşi pământul, organism cu cea mai superioară structură", ceea ce formează un întreg inseparabil. „Animismul terrei constituie parte integrantă a animismului tuturor celorlalte planete ale sistemului solar. Deasupra acestui sistem însă există şi altele, pe care, parcurgându-le, se poate ajunge la spiritul cel mai înalt al universului viu. Acest spirit este Dumnezeu".

Ca spirit transcedental al universului, ni se demonstrează în capitolul al patrulea, Dumnezeu include în sine toate spiritele. Asta şi condiţionează „influenţa Lui asupra celei mai perfecte fiinţe însufleţite, care este omul". În acelaşi timp, microcosmosul spiritual uman nu e decât „o parte organică a microcosmosului spiritual a Personalităţii universale a Eului cosmic". Totodată, Dumnezeu nu poate fi detaşat de natură care, pentru El, constituie ceea ce pentru om este trupul. Dumnezeu este o noţiune absolută. „În afară de Dumnezeu, nimic n-a fost, nimic nu este şi nimic nu va fi", o interpretare pe care G. Fechner însuşi o defineşte drept panteistă.

Binele suprem şi moralitatea abordează probleme de etică şi estetică în sistemul filosofic fechnerian. Principalele condiţii ale vieţii spirituale, opinează Fechner, le reprezintă „sentimentul plăcerii şi al insatisfacţiei", care depind de „nestrămutata tendinţă spre armonie", când „orişice bine moral suprem este şi un bine religios", care se „prezintă ca un criteriu regulator în sistemul valorilor spirituale".

Examinând în capitolul al şaselea viziunile fechneriene despre nemurirea sufletului, legate, indiscutabil, de „înălţarea spre lumea cealaltă", Al. Mateevici trece la concentrarea „concepţiei luminoase" în concordanţa ei cu creştinismul. „Concepţia luminoasă" este, de fapt, filosofia optimismului, cea care „ne îndeamnă continuu la construirea activă şi plină de bucurie a lumii", ea constituind chintesenţa sistemului filosofic a lui Gustav Theodor Fechner. Hristos, conform „concepţiei luminoase" este, indubitabil, o „personalitate divină, supraistorică, dar în acelaşi timp şi istorică, venită pe pământ pentru a statornici o alianţă eternă între Dumnezeu şi oameni", de unde rezultă că Iisus „întruchipează cea mai înaltă treaptă de dezvoltare a spiritului omenesc, treapta la care El trece în Dumnezeu".

Doctrina lui G. Fechner poartă, desigur, un vizibil caracter evolutiv. Recunoscând faptul că doctrina sa nu-i o repetare sau o simplă expunere a învăţăturii lui Hristos, ci o dezvoltare a acesteia, gânditorul german ţine să remarce: „Biserica lui Hristos trebuie să crească, să se răspândească în spaţiu şi să se dezvolte în timp până nu va atinge cele mai înalte trepte ale perfecţiunii spirituale". Doctrina lui Fechner, prevestitoare a unei ere noi, nu prezintă, evident, un scop în sine, ci doar „o etapă în desfăşurarea progresului religios-ştiinţific, bisericesc-statal şi divin-cosmic, ceea ce serveşte la dezvoltarea treptată şi tot mai profundă a lui Dumnezeu".

În ultimul compartiment al tezei sale, de altfel, şi cel mai voluminos, autorul basarabean descrie „filiaţia ideilor de bază ale doctrinei fechneriene", referindu-se la un număr impunător de filosofi şi savanţi, pe care însuşi Gustav Theodor Fechner îi califica drept predecesorii săi. Alexie Mateevici începe cu filosofii antichităţii (Thales din Milet, Anaximandru, Anaximene, Xenofan din Colophon, Pitagora, Heraclit, Anaxagora, Empedocle din Agrigent, Platon, Aristotel, Epicur, Filon din Alexandria). Continuă cu gânditorii Evului Mediu (Meister Eckhart, Durande de St. Poursain), ai Renaşterii (Agrippa din Nettesgheim, Bruno, Weigel) şi ai epocii moderne (Descartes, Spinoza, Leibniz). Îşi finisează Geneza cu precursorii romantismului (Herder, Lessing, Goethe) şi cu exponenţii teologiei romantice (Schelling, Oken, Schubart, Hegel, Weise, Herbart, Wildelbland, Hartmann ş.a.).

I.B.: Enumerarea, probabil departe de a fi completă, încă nu vorbeşte despre faptul că învăţătura lui G. Fechner ar constitui ceva extrem de eterogen, adică un imens conglomerat de elemente, principii sau teorii eterogene.

D.P.: Oricum, un sistem ca cel al cugetătorului german, opinează A. Mateevici, „n-a existat nici în gândirea antică, nici la romantici". Întru totul originale sunt astfel de compartimente ale sistemului său ca, bunăoară, cosmologia (afară de atomism- D.P.), psihofizica şi întreaga argumentare întru susţinerea animismului universal şi a nemuririi sufletului". La general vorbind, sistemul filosofic fechnerian se prezintă ca „o tentativă de sintetizare a ştiinţei despre natură, a metafizicii şi a religiei în formă de teocosmism panpsihic sau panenteism", asupra căruia îşi şi îndreaptă prima săgeată critică autorul tezei. Afirmându-se ca o religie şi o filosofie a naturaliştilor, a gânditorilor şi poeţilor romantici, „se prezintă ca o treaptă intermediară între idealism şi materialism, între teism şi politeism. În filosofia religiei idealismul obiectiv al panteismului se transformă până la urmă în mistică şi filosofie".

Aplecându-se pe larg asupra filosofiei romantice, definind-o drept o renaştere nemaipomenită ca dimensiune, Alexie Mateevici ajunge la ideea că Gustav Fechner este „un romantic din cap până-n picioare", gânditorul german prezentându-se ca „ultimul naturfilosof şi cugetător religios al romantismului" şi, bineînţeles, „părinte al metafizicii inductive contemporane".

I.B.: Mateevici, aşadar, nu contestă valoarea doctrinei religioase şi filosofice a lui Fechner?

D.P.: Dimpotrivă, la acel oportun moment istoric, când şi-a edificat sistemul, gânditorul şi naturalistul german s-a dovedit a fi „unicul custode a idealismului filosofic şi religios", pe urmele căruia au pornit alţi filosofi înclinaţi spre teoism: Lotre, Wundt ş.a.

Elaborată într-un timp record, voluminoasa teză de licenţă a absolventului basarabean, pe lângă faptul că se constituie ca o veritabilă performanţă, prezintă şi un incontestabil interes. Lucrarea ne familiarizează, într-un fel sau altul, cu opera şi concepţia unui extraordinar cugetător din secolul XIX. Mai mult decât atât, ea scoate în vileag alese aptitudini şi capacităţi analitice şi rara erudiţie a teologului Alexie Mateevici, cel care cunoştea în profunzime filosofia universală.

I.B.: În concluzie, mai are ceva de adăugat scriitorul şi filosoful Dumitru Păsat?

D.P.: La finele modestelor noastre însăilări spirituale, venim cu o remarcă-îndemn. În ziua de 16 martie 2018, când vom aniversa 130 de ani de la naşterea lui Alexie Mateevici, Academia de Ştiinţe a Republicii Moldova, credem, împreună cu instituţiile afiliate în domeniu, ar putea să se prezinte la acea dată cu o culegere ale scrierilor mateevicene traduse din rusă în limba română, pe care cel mai mare poet basarabean de la începutul sec XX a înveşnicit-o. Să le lectureze, de acolo, din ceruri, şi Mateevici în veşmântul lor firesc.

Ion Buruiană: O sugestie extraordinară şi binevenită. Să dea Dumnezeu s-o vedem realizată.

Vă mulţumesc pentru interviul acordat, stimate dle Dumitru Păsat.

DUMITRU PĂSAT

Înflăcărat patriot al neamului românesc

Președintele Academiei de Științe a Republicii Moldova, dl Gheorghe Duca, ori de câte ori este întrebat care-i baștina nașterii sale, răspunde, pe bune, cu mândrie: „Sunt consătean cu Anton Crihan și Adrian Păunescu”.

Are și subsemnatul cu cine se lăuda, fiind dintr-o localitate cu Gheorghe Mare și Eugeniu Grebenicov, Slobozia Mare, o adevărată „gură de rai” din mirifica luncă a Prutului de Jos, statornicită pe malul lacului Beleu. Gh. Mare, membru în Sfatul Țării, unul dintre acei care au votat Unirea în 1918, de trei ori deputat în primul Parlament al României Mari, iar E. Grebenicov e o somitate a științei universale.

Gheorghe Mare termină școala primară din comuna natală, apoi o instituție secundară profesională din plasa Reni, după care se înscrie la o școală profesională din orașul Ismail, pe care o termină ca prim elev. În 1904 a absolvit cu mențiune Școala Superioară de Viticultură din Chișinău, după care stagiază în Ucraina (guberniile Herson și Taurida), la cneazul (ducele) Piotr Trubețkoi, care deținea peste 250 de desetine de vie. Colindând cu acesta Europa, tânărul practicant se documenta în privința a tot ce ținea de cultura viței de vie. Ulterior, i s-au propus mai multe oferte de lucru în Crimeea, Caucaz, Asia Mijlocie, Moscova, Ekaterinoslav etc. Funcțiile i s-au propus pentru Rusia și nicidecum în Basarabia sa dragă… După un an și jumătate de „bejanie”, vorba lui Creangă (nu voia să facă niciun pas în afara Basarabiei), adică în 1906, a fost numit profesor la Școala de Agricultură din com. Purcari, jud. Cetatea Albă, din 1918 – director, funcție pe care o va suplini până în anul 1925.

În 1915, 1 octombrie, este înrolat în armata țaristă, făcându-și slujba militară la Odesa, unde a absolvit cu mențiune o școală de ofițeri. În noiembrie 1916 este trimis pe Frontul Român la Bacău. Staționând la Roman, ajutat de alți confrați moldoveni, a organizat Comitetul

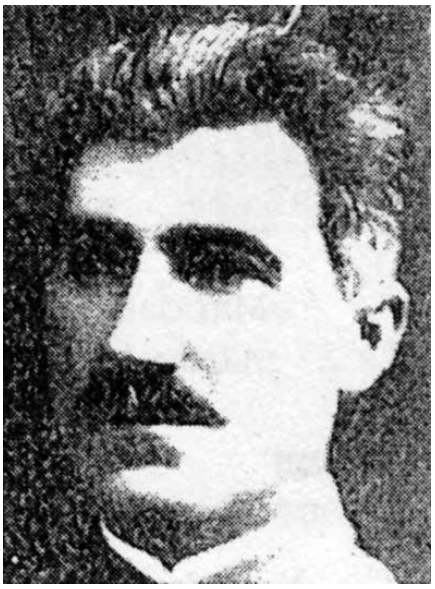

Moldovenesc, de către care a fost delegat la Congresul de la Iași, iar Comitetul de aici l-a delegat la Congresul din Chișinău, 21 octombrie 1917. La acest forum Gheorghe Mare este ales deputat în Sfatul Țării, aderând la fracțiunea Blocului Moldovenesc.

La 17 decembrie 1917, în or. Tiraspol a fost convocată o adunare a moldovenilor transnistreni, a căror chemare consta în „a ridica steagul națiunii”. După câteva alocuțiuni înflăcărate, în fața Onoratei Adunări a ieșit Gheorghe Mare cu un splendid și fastuos drapel național. Înmânându-l președintelui Adunării, dânsul a menționat: „Delegația de la Chișinău vă pune în mână steagul acesta. El este steagul neamului nostru. Sub umbrirea lui trăiește întregul neam moldovenesc și românesc (subînțelegându-se, evident, Moldova și Țara Românească – D.P.) și pentru izbânda lui luptăm cu toții în aceste vremuri. Voi până acum n-ați avut steag, n-ați avut drepturi, n-ați avut conștiință națională. De astăzi înainte, steagul nostru național va flutura mândru și plin de încredere și pentru voi. Să lucrați așa ca să-i faceți cinste, să luptați așa ca să-l duceți întru toate la izbândă”.

Peste trei luni și ceva, în ziua de 27 martie 1918, consăteanul nostru va vota Unirea Basarabiei cu România, declarând de la tribuna Sfatului Țării: „Frați deputați! (…). Dumnezeu ne-a ajutat ca după suferințe îndelungate să ajungem la Ziua de astăzi cea mai însemnată Zi în istoria poporului nostru, care este atât de mare încât și Soarele vă privește. Fiți și D-voastră ca Soarele, spre care poporul se uită cu credință și speranță. Să fiți conduși de două sentimente, care sunt cele mai sfinte: iubirea către mamă și patrie. Noi să jurăm că mai bine să nu existăm decât să ne ocârmuiască alții, să ne bea sângele și să ne țină în robie”.

După dizolvarea Sfatului Țării, se întoarce la Purcari, iar în 1925, Gh. Mare, cuprins de dorul baștinei natale, revine la Slobozia Mare, unde, ca fiu de gospodar, îl așteptau drept moștenire 40 ha de pământ. Se consacră totalmente lucrărilor agricole, sădind vii din cele mai alese soiuri. Muncea laolaltă cu zilierii, care nu se simțeau străini pe moșia patronului lor.

În perioada 1937-1939, an când a fost ales deputat în Parlament, deține funcția de primar al comunei natale, pentru care a făcut multe lucruri frumoase, principalele fiind lărgirea școlii și construcția din piatră de granit a șoselei (numită Dervent), ce leagă satul de cele mai apropiate târguri – Reni și Galați, carosabilă și astăzi.

Gheorghe Mare nu a votat cedarea Basarabiei în 1940, a fost împotriva acestui rapt mârșav, liniștindu-i pe consăteni cu faptul că va sosi în curând Regimentul 51 Infanterie din Galați… Nu a plecat peste Prut, deși l-a durut mult evenimentul fatal pentru destinul de mai departe al românilor.

Tot atunci enkavediștii l-au arestat, căpitanul rus pe nume Tvardovski, al cărui tată făcuse facultatea cu „inculpatul” Mare, l-a eliberat din închisoarea din Reni și l-a ajutat să treacă Prutul, împreună cu cei doi feciori: Alexei (1926) și Valeriu (1928). Pribegiri până în iulie

1941, când revine la cuibul casei părinteşti şi se ocupă de restabilirea gospodăriei ruinate.

Ultimul său refugiu se produce în august 1944 (bunicul meu Dumitru Păsat, şi dânsul ex-primar de Slobozia Mare, bun prieten cu Gheorghe Mare şi preotul Alexandru Grebenicov, pe care moartea l-a scăpat de „raiul" rusesc, bunelul meu a rămas pe Ioc şi, fiind judecat, apoi, se zice, împuşcat, le-a răspuns călăilor: „Nu-mi trădez Patria şi neamul"). Împreună cu mulţi alţi basarabeni refugiaţi, familia lui Gh. Mare nimereşte într-un sat nemţesc din Banat, rămase pustii în urma deportării localnicilor în siberiile rosieneşti. Reprosperarea a fost de scurtă durată. Au venit groaznicii ani 1949 în Basarabia şi 1952 în România, când basarabenii din Banat au fost deportaţi în Bărăganul de Răsărit, unde şi-a petrecu ultimii ani de viaţă Gheorghe Mare, înflăcărat patriot al plaiului şi neamului românesc.

Înainte de a pleca spre Tăriile Cerului (30 martie 1962), Gh. Mare a fost văzut la Galaţi. Fiind întrebat de către cei care îl cunoşteau ce caută în oraşul de pe Dunăre, dânsul răspundea: „Vreau să trec Prutul şi să mor acasă, la Slobozia Mare, acolo unde am văzut lumina zilei pământeşti în ziua de 1 septembrie 1881".

DORURI • MALURI • SPERANȚE

CRISTINA ZAHARIA, bibliotecară, s. Baurci-Moldoveni, r. Cahul

Şezătoare literară
„Sfătosule bunic din Humuleşti"

O casă mare, pe perete un covor moldovenesc, portretul lui Ion Creangă, o laiță acoperită cu un lăicer, pe ea perne mari, alaturi lada cu zestre, farfurii cu mere şi nuci. Pe jos sunt aşternute ţoluri. Expoziţii de desene ale elevilor, ilustraţii inspirate din opera crengiana, vitrina de cărţi, citate.

La fiecare început de primăvară în Casa Mare a Neamului intră sfioase, două sărbători gemene – datina străveche a Mărţişorului şi ziua de omagiere a sfătosului nostru bunic Ion Creangă. La sezătoare am invitat personaje crengiene. Nică (Creanga) şi dulcea lui măicuţă Smaranda, fata babei şi fata mosneagului, capra cu iezisorii. Au fost adresate şi celor din sală citeva întrebări referitoare la opera lui Ion Creangă, ghicitori, proverbe. Am cântat cintecele „Foaie verde de cicioare", „Foaie verde doi bujori", „M-a pus mama la ţesut", „Mai ţii minte, măi dragă Marie". A avut loc victorina literară *Sfătosule bunic din Humuleşti,* inchinată marelui povestitor Ion Creanga. Au recitat poezii de Liviu Deleanu şi de Anatol Ciocanu. Au fost premiaţi toţi participanţii.

MARINA GANEA, DCTST, Ștefan-Vodă

Mihail Berezovschi – lumina artei religioase, aprinsă la Căplani

La 20 februarie a fost adus un omagiu inedit preotului, compozitorului și dirijorului Mihail Berezovschi, într-o manifestare cultural-spirituală organizată în incinta Bibliotecii publice Căplani de către bibliotecarele Elena Culin și Claudia Voloh în conlucrare cu Primăria, Direcția cultură, tineret, sport și turism, și protopopul mitrofor al raionului Constantin Portărescu.

A fost omul jinduit de mai multe tagme: preoțimea îl considera om din lumea lor, muzicienii vedeau în el un veritabil dirijor și compozitor, iar artiștii plastici îl admirau pentru fina îmbinare a culorilor, concurând cu el în vernisaje, spunea, despre Berezovschi, Iurie Colesnic.

Știind că Mihail Berezovschi a fost tentat toată viața să picteze, fiind fascinat de arta frumosului, lucrările sale fiind expuse la toate cele 11 saloane de pictură, sculptură, desen, gravură și artă decorativă, din 1921 și până în anul 1939, organizatorii au expus în holul bibliotecii picturile cu tematică religioasă a elevilor filialei Crocmaz a Școlii de arte Olănești, tot aici, pentru crearea atmosferei liturgice, până la începutul manifestării, a fost organizată și o Expoziție de icoane vechi oferite de către săteni.

Evenimentul a fost dominat de o atmosferă deosebit de sensibilă, pătrunsă de o profundă venerație față de Mihail Berezovschi, care a adus o contribuție enormă în evoluția muzicii religioase basarabene.

Printre momentele de profundă apreciere a fost interpretarea de către Cătălina Ischinderov din Tudora, a piesei „Ave Maria", care a pătruns ca o lumină plină de căldură în sufletul celor prezenți; cântecul cu tematică religioasă „Ridica-voi ochii mei la ceruri" interpretată de Laura Calalb (Căplani) și lucrările religioase interpretate de corul bisericii „Sf. Ioan Botezătorul" din centrul raional, care prin melodia glasului și mesajul redat au cuprins sala de sentimentul religios și plin de evlavie. Veteranul muncii, dl Mihail Pocriciuc (Căplani) a recitat, cu un deosebit artistism, poezia „Marii Bărbați" a lui Vasile Romanciuc.

Sala bibliotecii a fost neîncăpătoare pentru mulțimea de oameni și bibliotecari invitați din raion, care au venit să îi aducă un omagiu preotului, compozitorului și dirijorului Mihail Berezovschi.

A onorat cu prezența sa acest semnificativ, indispensabil, sensibil și pătruns de pietate eveniment președintele raionului Ștefan Vodă – Nicolae Molozea, care a vorbit despre rolul, valoarea, importanța și necesitatea cinstirii și pe viitor a acestui înaintaș vrednic de rememorare, dar și identificarea mai departe a băștinașilor notorii a raionului din orice sferă de activitate, mulțumind pentru munca depusă, dnei Valentina Uța, în identificarea, conservarea și promovarea patrimoniului cultural.

Primarul de Căplani, dl Valeriu Tabunșcic, a mulțumit tuturor care au scos în evidență personalitatea și valoarea culturală a preotului, compozitorului și dirijorului Mihail Berezovschi pentru satul Căplani dar și întreg raionul, argumentând că oamenii care fac lucruri mari și bune rămân și trebuie să rămână în memoria urmașilor, chemând consătenii să păstreze în ei o inimă creștină curată pentru a împărtăși celor din jur pacea și fericirea.

Dna Valentina Uța, șefa DCTST, ca un adevărat promotor al valorilor culturale, știind bine că bibliografia disponibilă a lui Mihail Berezovschi este incompletă și conține lacune, care trebuie acoperite, a venit cu câteva detalii și precizări despre viața lui, descoperite în Arhiva Națională, astfel încât se dovedește că Mihail Berezovschi nu a avut un singur fecior, dar cinci copii, fiecare moștenind din darul părintelui său o parte de pasiunea sa către frumos.

La omagiu a fost prezent și dl. Ilie Gluh, corespondent la „Teleradio Moldova", care a venit cu o informație interesantă despre intercalarea vieții și activității lui Mihail Berezovschi, Alexei Mateevici, Alexandru Cristea și altor personalități care au marcat dezvoltarea culturii și artei.

Evenimentul s-a încheiat cu un parastas pentru odihna veșnică a sufletului în ceata celor drepți, prin pomenirea a celui care a fost Mihail Berezovschi, oficiat de parohul bisericii din Căplani, părintele Iurie Ceban, preoții Ioan Apostol din Ștefan Vodă și Valeriu Cușcenco din Carahasani.

Prezentăm în cele ce urmează câteva repere bibliografice despre viața și activitatea lui Mihail Berezovschi.

Născut în Căplani, jud. Cetatea Albă acum 150 de ani într-o familie de preoți, Mihail Berezovschi, a studiat la Seminarul Teologic din Chișinău, în perioada 1880-1890, continuându-și ulterior studiile de muzică la Conservatorul Academic din Sankt Petersburg. A fost hirotonisit preot la biserica „Sf. Arhangheli" din Chișinău (1890-1892) și a activat ulterior ca profesor titular la Catedrala Arhiepiscopală (din 1892). A deținut și funcția de director adjunct al corului Catedralei (1892), fiind titularizat ca dirijor prim în anul 1904. La 27 martie 1918 corul lui Mihail Berezovschi a prezentat un concert festiv consacrat Actului Unirii Basarabiei cu România. La Chișinău a publicat, în șase volume creațiile sale muzicale. A fost membru fondator și vicepreședinte al Asociației „Cântecul Basarabiei", vicepreședinte al „Astrei" basarabene. Timp de 10 ani profesor și director al „Școlii de cântăreți" din Chișinău și profesor la Conservator.

I-a fost elevă și coristă celebra cântăreață și artistă Maria Cibotari. Multe

din lucrările lui Mihail Berezovschi s-au pierdut în timpul Războiului II Mondial, altele fiind păstrate în fondurile bibliotecilor din Moscova.

A fost unul dintre cei mai activi membri ai Școlii de Arte Frumoase din Basarabia. De menționat că doar la expoziția din 1923 expune 22 de lucrări (peisaje), printre care: „Dimineața de iarnă", „Clopotul de seară", „Pe înserate" ș. a. A fost un pictor apreciat cu Medalia de Aur. Se știe că la Chișinău câțiva colecționari dețin pânze semnate de Mihail Berezovschi.

La 5 noiembrie 1940 Mihail Berezovschi s-a stins din viață la vârsta de 72 de ani. A fost înmormântat foarte trist. Cel care a scris muzică la capitolul „rânduiala prohodului" n-a avut norocul să fie petrecut cu ea. Mihail Berezovschi a fost înmormântat la Cimitirul Central în rând cu Alexei Mateevici și Alexandru Cristea.

MARICICA TARPAN, BP s. Nicoreni, Drochia

Biblioteca – un balsam de vindecare a singurătății și bătrâneții

Singurătatea reprezintă un pericol serios pentru sănătatea emoțională și fizică a oamenilor în etate. Neobservați de societate, (în deosebi bătrânii din sate), neavând pe nimeni, care să le poarte de grijă și cu un potențial financiar mai jos de nivelul modestului.

Ne-am dorit foarte mult să-i facem pe acești bătrâni singuratici să zâmbească, să le trezim setea de viață și să se bucure de fiece clipă trăită.

Biblioteca Publică din s. Nicoreni, raionul Drochia a creat Serviciul Modern de Bibliotecă „SeniorSChOOL", care vine în sprijinul persoanelor în etate, care doresc să învețe calculatorul. Din decembrie 2017, în cadrul serviciului au fost organizate cursuri de instruire, la care seniorii pot învăța gratis să folosească Internetul, să creeze pagina proprie de Facebook, să învețe a comunica pe Skype și Messenger. De asemenea, în această perioadă ei au deprins sa navigheze pe internet, să culeagă și să salveze un text, să creeze filmulețe, albume de fotografii personalizate.

În cadru unei activități de suflet „Amintiri la gura sobei" dânșii au povestit cu multă însuflețire istorioare și întâmplări din tinerețe, despre bucurii și dezamăgiri, succese și insuccese, traite pe parcursul vieții.

Deoarece ne aflăm în perioada Postului Mare, seniorii au decis să povestească despre învățăturile ortodoxiei. Dna Ala Vrabie, una dintre cele mai fidele seniore, a citit colegilor *Imnul dragostei* și învățături din Biblie. Doamnele au căutat în Internet predica părintelui Mihail Jar de la o mănăstire din Ucraina, pe care au ascultat-o împreună.

Datorită acestui Program de Granturi Mici „LILI", SMB „SeniorSChOOL" a devenit un remediu miraculos, un balsam de vindecare a singurătății. Ne bucurăm nespus că am reușit să aducem zâmbetul pe fața seniorilor, care au devenit mai siguri, mai plini de vise și energie, iar noi, bibliotecarii din s. Nicoreni, suntem în așteptarea tuturor bătrnilor singuratici, care vor să șteargă de pe față amprenta anilor și să deschida pentru sine o nouă filă a vieții.

MARIA SCOARȚĂ, Briceni

ÎMPREUNĂ PENTRU COMUNITATE

În urma implementării Proiectului Național „Împreună pentru comunitate" realizat de Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) în parteneriat cu Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM), care a demarat în anul 2017, în primul grup au fost selectați 16 bibliotecari din comunitățile cu minorități etnice din republică. În urma instruirilor, persoanele selectate au avut posibilitatea să învețe cum să elaboreze și să gestioneze corect diverse proiecte, din care vor rezulta servicii noi de bibliioteca, bazate pe necesități concrete ale comunităților, cum să scrie proiecte de dezvoltare instituțională ori comunitară. Suntem nespus de bucuroși, că în proiectul nominalizat, s-a selectat și biblioteca din comuna Bogdănești, r-nul Briceni, bibliotecar Cristina Musienco. Munca depusă nu a fost zadarnică. Reprezentanța raionului nostru a lucrat activ în echipa asupra unor sarcini practice, și-a expus propria opinie la managementul de proiect și gândirea proiectivă.

În satul Bogdănești, situat la Nordul Republicii Moldova, locuiesc oameni harnici, dornici de frumos, de a citi o carte bună, de a fi la curent cu toate evenimentele, care au loc în societate. Doamna primar Victoria Milenco, o fire sociabilă, este mereu alături de grijile și năzuințele consătenilor. Iar în instituțiile de cultură din localitate – biblioteca, Căminul cultural – se organizează un șir de activități cultural-artistice. O mână de entuziaști, având susținere din partea primăriei, fac lucruri frumoase pentru comunitate. Regretabil, dacă aciastă bibliotecă nu ar fi câștigat proiectul în cauză, deoarece acolo, unde se depune muncă, străduință, este susținere, neapărat lucrurile vor progresa.

Ideia Cristinei Musienco, referitor la familiile ce educa copii deosebiți, a fost susținută. Pe parcurs s-a implementat Proiectul „Poveri v sebea", parte componentă a Proiectului Național „Împreună pentru comunitate". În urma realizării cu succes, Biblioteca Publică din comuna Bogdănești a beneficiat de un proiector ACER în suma de peste 10 mii lei, care deja a fost adus și instalat de către furnizor.

E mult ori e putin? E mult, v-om zice. Atât categoria de utilizatori *copii deosebiți*, cât și alți beneficiari, vor avea posibiliatea să vizioneze filme, să participe la diferite activități organizate de către educatori, pedagogi, biliotecari, să învețe multe lucruri utile.

La 21 februarie curent, Gabriela Bolduma, director executiv al Acociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, însoțită de Nina Navroțchi, specialist principal, Secția Cultură și Turism a Consiliului raional Briceni, au făcut o vizită de monitorizare a implementării la Biblioteca din com. Bogdănești a proiectului „Poveri v sebea", (destinat integrării în comunitate a familiilor ce educă copii deosebiți) parte componentă a Proiectului „Impreună pentru comunitate". Oaspeții au fost întâmpinați de către dna Victoria Milenco, primar de Bogdănești, care a ținut cu tot dinadinsul să mulțumească ABRM pentru faptul, că implementează asemenea proiecte. Dumneaei a menționat, că aplicarea managmentului de proiecte aduce o nouă schimbare în comunități.

Doamna Gabriela Bolduma a vorbit despre importanța și impactul acestui proiect. I-a indemnat pe angajații din sistemul cultură să fie mai inovativi, creativi, venind cu noi idei .

Și doamna Nina Navroțchi a mulțumit ABRM pentru conlucrare și apreciere. Primăriei – pentru parteneriat și susținere. Angajaților – pentru straduință și receptivitate.

– La ora actuală bibliotecile beneficiază de mai multe oportunități de dezvoltare, de suport din partea Administrației publice locale. Numai implicându-ne în multiple proiecte lansate atât la nivel național, cât și internațional, vom putea schimba multe lucruri benefice pentru societate, a menționat dna Nina Navroțchi, care întotdeauna este alături de colegii de breaslă mai tineri, îi susține și e receptivă la doleanțele lor.

Este de menționat, că la ora actuală Biblioteca publică din s. Bogdănești dispune de două calculatoare și o imprimantă multifuncțională obținute în cadrul Programului Național NOVATECA.

La cele menționate mai sus , atîât doar mai avem a spune. În urma implementării proiectelor bibliotecile publice din raionul Briceni (27 la număr), practic și-au scimbat totalmente imaginea. Și-au reînoit spațiile, a fost procurat mobilier, nemaivorbind de tehnica informațională necesară. Incaperile se încalzesc în perioada rece a anului – problema de ani în șir, care nu avea sorți de izbândă. La bibliotecă vin cititori de toate vârstele, deoarece în această împărăție a cărților te poți odihni sufletește și mereu afli câte ceva nou și util.

Copilașii de la grădinițe aveau licăr în ochișori, urmărind cu satisfacție filmul cu desene animate. Elevii de la gimnaziu studiau cu interes tehnica proaspăt instalată. Maturii discutau aprins cu oaspeții. Aici și cita vorbele doamnei

Victoria Milenco: „Grijile și interesele locuitorilor comunei Bogdănești sunt astăzi în vizor. Mă bucur, ca biblioteca a devenit un centru, unde consătenii, în pofida grijilor cotidiene, sunt setoși de a pătrunde cu tot dinadinsul în misterul cunoștințelor".

ALEXANDRA ROŞCA, s. Filipeni, Leova

Femeia – trandafir ceresc

A devenit deja o tradiție în fiecare an la data de 8 Martie la Casa de cultură din satul Filipeni, raionul Leova să se desfășoare sărbătoarea închinată femeii. La deschiderea oficială a sărbătorii ne-au onorat cu prezența și cu mesaje de felicitare primarul satului dl Vasile Grosu. În fața Casei de cultură s-au adunat și mic și mare să savureze cu plăcere din frumosul spectacol muzical în care s-au implicat micuții de la grădinițele de copii „Andrieș" și „Fluturașii". Ansamblul folcloric de copii „Moștenitorii", Colectivul de dans popular „Mugurel", Ansamblul folcloric de maturi „Lino-Leano" de la Casa de cultură. În repertoriul lor au răsunat cele mai frumoase cântece, poiezii și dansuri de diferite genuri. Toate colectivele au cules aplauze îndelungate ale spectatorilor și buchete de flori .

Pentru o sărbătoare mai amplă am avut alături formația „Nuntașii" din orașul Leova prin repertoriul cărora s-a încins o frumoasă horă a satului.

Domnul primar Vasile Grosu a subliniat străduința organizatorilor și a mulțumit tuturor celor, grație cărora filipenenii au avut parte de o adevărată sărbătoare a femeilor. Agenții economici din localitate al SRL„VIGFILVAS" dnii Ion și Vasile Grosu au avut grijă cu un suport financiar să dea start sărbătorii dăruind fiecărei femei din localitate câte o felicitare și o floare .

DECLARAȚIE DE REUNIRE
A INSTITUTULUI DE FILOLOGIE AL ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI

Prin prezenta Declarație de Reunire a Republicii Moldovei cu România, dorim să ne exprimăm voința fermă de reîntregire a Neamului Românesc și de condamnare a Pactului nazisto-bolșevic Ribentrop-Molotov, prin care Basarabia Românească a fost ruptă din matca ei istorică. Considerăm că Reunirea trebuie să se facă în virtutea istoricului act de la 27 martie 1918, care a exprimat voința românilor din Basarabia de unire cu Țara-mamă. Acest act nu a fost anulat de niciun Guvern sau Parlament și de nicio țară, rămânând valabil juridic, în virtutea dreptului internațional.

Susținem toate Declarațiile de Reunire, semnate de primăriile comunale și municipale, de instituțiile de cultură și învățământ și îndemnăm pe toți compatrioții noștri să adere la Idealul de Reunire cu Patria-mamă. În anul Centenarului Marii Uniri, să înfăptuim dreptul nostru istoric de a reîntregi neamul românesc.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Semnează cercetătorii științifici:

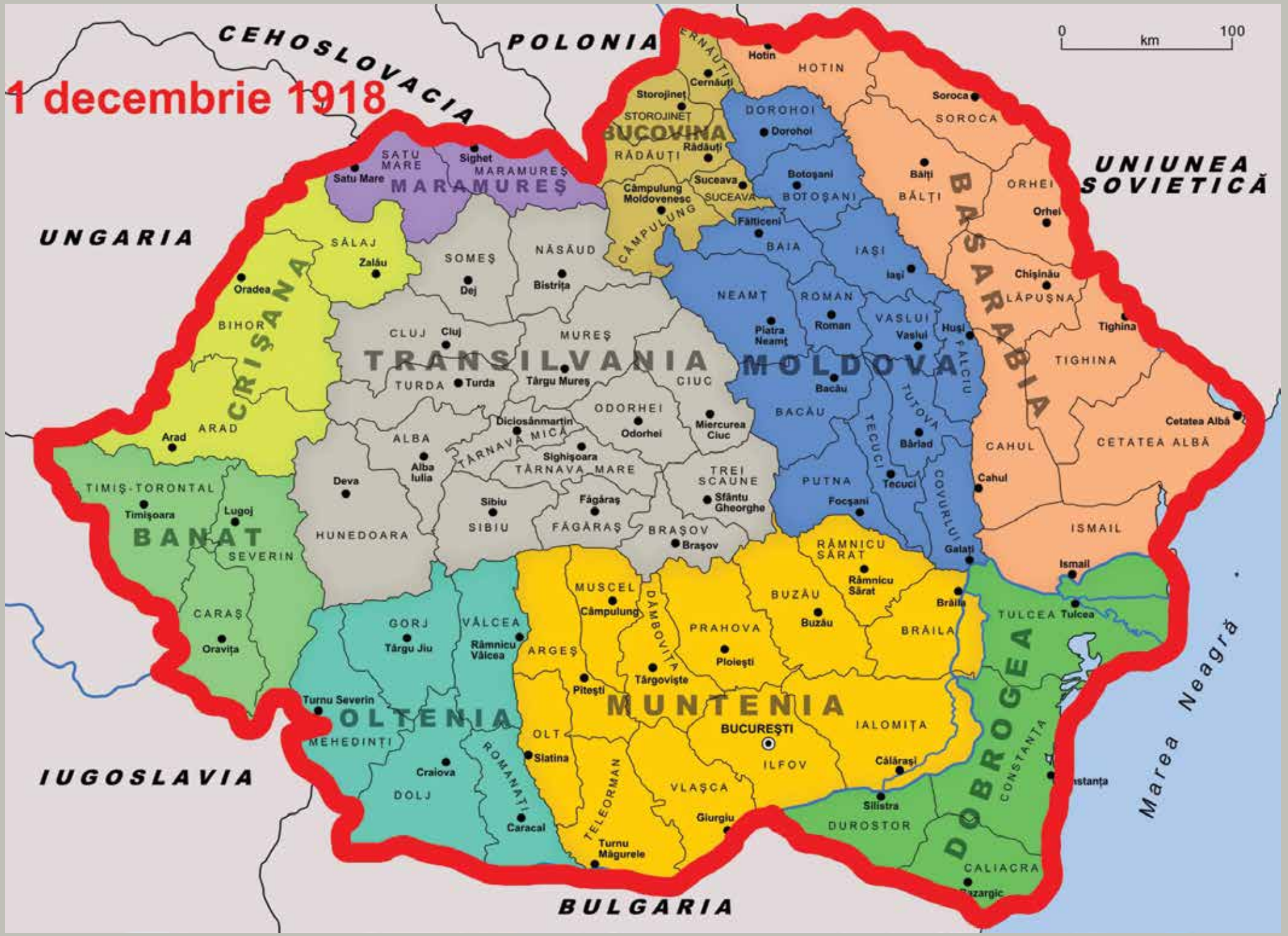
1 decembrie 1918
CEHOSLOVACIA
POLONIA
UNIUNEA SOVIETICĂ
UNGARIA
IUGOSLAVIA
BULGARIA
Marea Neagră
0 km 100
BUCOVINA
MARAMUREŞ
CRIŞANA
TRANSILVANIA
MOLDOVA
BASARABIA
DOBROGEA
BANAT
OLTENIA
MUNTENIA
Hotin
Cernăuţi
Storojineţ
Dorohoi
Rădăuţi
Suceava
Câmpulung Moldovenesc
Fălticeni
Botoşani
Bălţi
Soroca
Orhei
Chişinău
Lăpuşna
Tighina
Cetatea Albă
Cahul
Ismail
Iaşi
Piatra Neamţ
Roman
Vaslui
Huşi
Bacău
Bârlad
Tecuci
Focşani
Galaţi
Brăila
Râmnicu Sărat
Buzău
Ploieşti
Târgovişte
Câmpulung
Piteşti
Slatina
Bucureşti
Ilfov
Călăraşi
Giurgiu
Turnu Măgurele
Silistra
Durostor
Caliacra
Tulcea
Constanţa
Craiova
Caracal
Turnu Severin
Târgu Jiu
Râmnicu Vâlcea
Oraviţa
Lugoj
Timişoara
Arad
Oradea
Zalău
Satu Mare
Sighet
Bistriţa
Dej
Cluj
Turda
Târgu Mureş
Miercurea Ciuc
Odorhei
Diciosânmartin
Sighişoara
Alba Iulia
Deva
Sibiu
Făgăraş
Sfântu Gheorghe
Braşov
Hunedoara
Timiş-Torontal
Severin
Caraş
Gorj
Vâlcea
Mehedinţi
Dolj
Olt
Argeş
Muscel
Dâmboviţa
Prahova
Ialomiţa
Teleorman
Romanaţi
Vlaşca
Tecuci
Putna
Covurlui
Râmnicu Sărat
Brăila
Tulcea
Ismail
Cahul
Cetatea Albă
Tighina
Lăpuşna
Orhei
Soroca
Hotin
Dorohoi
Botoşani
Suceava
Câmpulung
Fălticeni
Iaşi
Neamţ
Roman
Vaslui
Huşi
Bacău
Bârlad
Tecuci
Focşani
Galaţi
Brăila
Buzău
Ploieşti
Târgovişte
Câmpulung
Piteşti
Slatina
Bucureşti
Ilfov
Călăraşi
Giurgiu
Turnu Măgurele
Silistra
Durostor
Caliacra
Tulcea